

Ազգ

14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2018 ՈՒՐԱԿԱԹ 34(5532)

ISSN: 1829-1651

9 771829 165003 18034

Opus Klassik-ի հաղթողների շարքում Ճգնափորյանի, Բաբայանի անունները

Հոկտեմբերի 14-ին Բեռլինի Կոնցերտհալում կղայված գերմանական Opus Klassik մրցանակաբաժնի հաղթողներին, որոնց մեջ Վիեննայում բնակվող մեր սաղանդավոր **Էմանուել Ճգնափորյանն** է: Տարվա երիտասարդ ջութակահար անվանակարգում հաղթող է ճանաչվել նրա Solo այրոնը: Տարվա կամերային կասարուն՝ 20- 21- ող դարի երաժշտություն անվանակարգում հաղթող է համարվել դաշնակահարներ **Մարթա Արգերիխի** եւ **Սերգեյ Բաբայանի**՝ Prokofiev for Two այրոնը, որի մասին գրել ենք «Ազգ»-ում: Գերմանական երաժշտահարողների դաշնային միության Echo մրցանակաբաժնի հաղթողները, որ հակահրեական սկանդալի լուրջ ազդեցություն է արժեքի վրա, այժմ դասականի իր խրատուսման գործունեությունը շարունակում է Opus Klassik մրցանակաբաժնի հաղթողները: Մրցանակաբաժնի հանդիսավոր արարողությանը կարելի է հետեւել գերմանական հեռուստատեսության երկրորդ ալիքի ուղիղ եթերում:

ԱՆԱՐԻՏ ՏՈՒՄԵՐՅԱՆ

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Անհակազիռ եւ անհավասարակշիռ իշխանություն

Իրավացի էին այն մարդիկ, ովքեր ժամանակին, երբ խորհրդարանում ֆնանկավորման ընդունվում էր նոր կամ նորացված Սահմանադրության նախագիծը, զգուշացնում էին դրա վստահությունը հետեւանմանը: Նրանց մտավայրային թիրախը իշխանության սարքեր թեւեւ միջուկ հակազիռների սկզբունքի խախտման, վարչապետի իրավասությունների՝ խորհրդարանի նկատմամբ գերազանցման փաստերն էին: Ու մինչ Զանաթեանյան կուսակցությունը առարկողներին փորձում էր լռեցնել ղեկավար համակարգի իր եվրոպականացմամբ, իսկ Դաշնակցությունը՝ խորհրդարանական վարչաձեռքի առավելություններով, «Ելք» դաշինքի լիդերները անխնայ ֆնանդացում էին նախագիծը եւ, կարծես, հենց Նիկոլ Փաշինյանն էր Երևանում մեջ դնում «ստույգ վարչապետ» բնութագրականը, որը հետագայում, երբ Սերժ Սարգսյանը դժբախտաբար չհասնում էր մասին իր խոստումը՝ սկսեց հազնել իր վրա ձեւավորված վարչապետական կոսյունը եւ դա քիչ համարելով կողոպտեց հանրապետության նախագահի Սահմանադրությամբ ընդունված փեսոսներն անգամ, Եստերը համաձայնվեցին վերոհիշյալ բնորոշմանը՝ «ստույգ վարչապետ»:

Ինչդեռ գրել են սրանից առաջ՝ ֆաղափականության մեջ, ի սարքություն միջանձնային հարաբերությունների, ներողամտություն չի լինում. սխալը վաղ թե ուշ դառնալով է, հաճախ՝ դաժանորեն: Եվ եղավ այն, ինչ որ եղավ: Այս տղերը չեն գրվում հետնյալ թվով մասուցվող դաշնադրությամբ: Դեռեւս այն օրերին, երբ Սերժ Սարգսյանն ու իր հյու-հնազանդ կուսակցությունը դաժանորեն էին ըմբռնում թյուրմեթոդական հանրապետության վայելիքները, մեր թերթը իր խմբագրի եւ աշխատակիցների գրչով բազմիցս զգուշացնում էր երկրին ստառնացող մեծիշխանական վստահությունը: Թող թույլ տրվի ինձ այստեղ վկայակոչել այդ ուղղությամբ գրածս հոդվածներիցս մեկի վերնագիրը՝ «խորհրդարանական, թե՛ վարչապետական հանրապետություն, կամ զուցե միապետական» («Ազգ», 16 մարտ, 2018 թ.): Այդ հոդվածում առանձնացրել էի միապետական դրության գլխավոր եւ ձևակերպական երկու վստահություններ՝ մեկը արտաքին՝ միապետի անձնական կյանքի հետ խոցելիության, մյուսը ներքին՝ ղեկավար համակարգի կործանման ստառնալիքներով:

Դժբախտաբար նույն վստահությունը, առավել շեղված, այսօր կախված են մեր ղեկավար գլխին: Քաղաքական հեղաշրջումից (եւ միջոց խոսակցական եւ «հեղափոխություն» բառից, որը բոլորովին այլ սահմանում ունի) արդեն անցել է ճիշտ հինգ ամիս, որը բավարար ժամանակ է ստեղծված նոր իրավիճակը գնահատելու, դեռի մոտակա ժամանակներ կանխատեսումներ անելու համար: Նույն զգեստը այժմ Նիկոլ Փաշինյանի հագին է եւ... հաճախվել վայելում է այն: Սերժ Սարգսյանի լծացման ժամանակահատվածին հաջորդել է նոր վարչապետի հայտնում, աղմուկ, անզուտ եւ անհակազիռ մեծիշխանության ժամանակաշրջանը: Ներքին եւ արտաքին ձևակերպության վրա, ղեկավարության եւ սնտեսական անորոշությունների մթնոլորտում սիրապետող բռնուցիք է՝ դրան անմիջապես հաջորդող կառուցված թռնոցով, որի մասին անձամբ զգուշացրել էի դեռ արդիվ վերջերս: Բացի սեփական դիրքերի ամրապնդման ֆայլերից, որոնցից մեկն էլ լինելու է սեփական օգտագործման ֆաղափարի ընթացությունը, որի համար մեր բազմազբաղ վարչապետը ծախսում է այնքան ժամանակ ու եռանդ, չխնայելով անգամ սեփական նյարդերն ու ունկնդիրների թմբկաբարձությունները, որ ժամանակ չի մնում ղեկավարանալիս անհանգստանալով զբաղվելու: Մինչդեռ բոլորը, ճանապարհները փակող պողոտաներից սկսած մինչեւ ղեկավար գրասենյակների, անգամ արարադրության մարմինների ղեկավարներ, ակնկալում են հենց նրա, միայն վարչապետի խոսքը, կարգադրությունը, հրահանգը, որդեսգի «ֆայլ անեն»:

Վերջինի վերաբերյալ ամենաթաքս օրինակը ԱՍԾ եւ ԶԾԾ ղեկերի հեռախոսային խոսակցությունն էր, որ, ինչդեռ հայտնի է, մի տեղ ընդհանրվեց վարչապետի կարգադրությունը իմանալու խոսակցությունից փոխադարձ խոսուսումով, որն ըստ ինձ այդ գալթակալից դրվագի ամենացավալի դաշն էր: Երկրորդը, որի վրա ոչ ոք ուշադրություն առաջի չի դարձնում, նույնիսկ՝ Փաշինյանի ամենակատար ընդդիմախոսները, այն է, որ բացահայտման անմիջապես հետո ազգային ու ղեկավար անվստահության այդ երկու դաշնախանասունները հրաժարական ղեկ էր սված լինելին ոչ թե իրենց փողոցային խոսակցության եւ զգեղ ուրակումների, այլ դաշնակցության մեջ թերանալու համար: Այսօր, ժամանակակից ժողովրդագրության դաշնաններում, ամբողջ աշխարհի երկրներն են գաղտնալուսում միմյանց, բարեկամ թե թեմամբ: Գիտություններում սակավին թարմ է նախորդ տարվա միջազգային գալթակալությունը, երբ բացահայտվեց, որ Գերմանիայի կանցլերի բջջային հեռախոսային զրոյցները գաղտնալուսում են ամերիկյան համադաշնախան մարմինները: Կարելի փոթով փակված այդ սկանդալի դաշնաններում գերմանացի հարկատուներն ու մամուլը հանգստացան միայն այն ժամանակ, երբ Անգելա Մերկելի կարգադրությամբ դաշնանազրկվեցին նրա կառուցված անվստահության դաշնախանասունները: Մինչդեռ մեր դաշնադրում...

Եթե Մթնոլորտ Կանցլերն ու Սատուն Խաչատրյանը չեն կարողանում դաշնադրանել իրենց սեփական կառուցված անվստահությունը, ինչդեռ են դաշնադրանելու վարչապետի եւ այլ դաշնախանասունների խոսակցությունները գաղտնալուսումներից: Մինչդեռ Նիկոլ Փաշինյանը, փոխանակ նրանց դաշնադրանելու, նույն երեկոյան իր ջրագրի տելոյթում ստառնաց գաղտնալուսողներին հայտնաբերել ու կոխել YouTube-ի մեջ: Ներկա ընթացքով կարող ենք բոլորս հայտնվել tube-ում, վարչապետն էլ մեզ հետ: **ՎԱՐՈՒՄ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ**

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՎԵԼՅԱՆ

Պ.Գ.Ք.

Էյֆորիայից

մինչեւ հիասթափություն

Հայաստանը առաջին երկիրը չէ, որտեղ տեղի է ունենում իշխանափոխություն հեղափոխություն անվան սակ: Արդյոք այն կարելի է կոչել հեղափոխություն, թե՛ միայն կարող ենք խոսել հեղաշրջման մասին, սա ֆաղափարական հարց է, որի դաշնախանը որդես կանոն սալիս է դաշնությունը, իսկ այդ դաշնախանի ճանաչմանը կախված է այն հարցից, թե արդյոք այդ գործընթացները հաջողվեցին, թե՛ մենք ձախողումների ակնառես ենք:

Հեղափոխական գործողությունները սարքեր ղեկավարումներում զարգանում են սարքեր սցենարներով, եւ երբեք չեն կարող զսնել միանման երկու իրադարձություն: Սակայն, չնայած այդ սարքերությանը, կան նաեւ օրինաչափություններ, որոնք մեծամասամբ կրկնվում են այդ հեղափոխությունների ընթացքում եւ որոնք հնարավորություն են տալիս հասկանալ, թե զարգացման ինչ հնարավոր սցենարով կզնան գործընթացները նաեւ Հայաստանում:

Հայաստանում շարունակվող «թավաշ» գործընթացները սարքեր զարգացումներ են ադուն, ինչդեռ սատուն են, իրադարձությունները Եւրոպայի արագ են զարգանում ֆան Եստերը ստառնում էին: Սակայն, իրականում այս գործընթացները օրինաչափ են ու բազմաթիվ անգամ են դիտարկվել աշխարհի սարքեր ղեկավարումներում այնտեղ տեղի ունեցած փափուկ կամ բռնի հեղափոխությունների արդյունքում:

Առաջին դիտարկումը այն է, որ ժամանակը անցնում է եւ հեղափոխական էյֆորիան նվազում, ինչը, նկատմամբ, բնական գործընթաց է, նախկին իշխանություններից ազատվելու բնակչության հսկայական զանգվածի ձգտումը բավարարված է: Այժմ արդեն հարկավոր է իրականացնել բարեփոխումների այն ֆայլերը, որոնք կմոտաստեն հասարակության կենսամակարդակի բարձրացմանը,

կյանքի որակի փոփոխությանը եւ այլն: Սա որեւէ հեղափոխության ափիլեյայան զարգացում է, ֆանի որ իշխանության գալուց հետո դարձվում է, որ հեղափոխություն իրականացնելը մի բան է, իսկ երկիր կառավարելը՝ լրիվ այլ: Ու ամենասարափելիին՝ դարձվում է, որ արագ բարեփոխումների մասին խոսումները սին են ու դրանք իրականացնելը հեշտընթացս՝ առանց նախադաշնադրության ու առանց «կորուստների» անհնար է:

Սակայն, բացի բարեփոխումների ակնկալից, թերեւս առաջին ստառնումը «թալանավածը հետ բերելու» լոզունգն է: Միջին վիճակագրական ստառնողը համոզված է, որ դա իր բարեկեցության արագ կարգավորման հիմնական ու արագ ուղին վերցնելն է ուրիշից ու բաժանելը բոլորի մեջ:

Պատմությանը հայտնի են սասնյալ դեղեր, երբ հեղափոխությունները ուղեկցվել են նախկին իշխանավորների զանգվածային գողակահարությամբ եւ նրանց ունեցվածքի թալանով, սակայն, որդես կանոն, այն սովորական ֆաղափարներին չի հարստացրել, իսկ անկախությունում ու անկարգությունների Երևանն էլ հանգեցրել է զանգվածային աղբասության: Հետեւաբար թիվ մեկ խնդիրը՝ ինչդեռ թույլ չջալ անկախությունում ղեկավարում, ինչը, հասկալուսել կառուցվածի դաշնադրում, ֆինանսական հոսքերի արտադրման եւ ներդրումների կատեցման հիմնական դաշնադր է լինում: **⇒3**

Մերկելը «Gaserbaidshchan»- ում էլ ընդգծեց՝ սասարելու են միմիայն խաղաղությանը

ԱՆԱՐԻՏ ՏՈՒՄԵՐՅԱՆ

Գերմանիա

Գերմանական լրատվամիջոցներում Անգելա Մերկելի Հարավկովկասյան այցի լուսաբանմանը վերաժանութանալիս համոզվեցինք, որ մի կարելու դիտարկում դաշնադրությանը չենք առանձնացրել: Գերմանացի մեր գործընկերները, բնականաբար, ֆնադաշնության ամենամեծ բաժինն ուղղել էին Արբերջանին, որի «բռնակալ նախագահը ուստառնում է մարդու իրավունքները, լրագրողներին գր-

կում խոսքի ազատությունից, բանարկում, ստառնում»: Որոշ լրագրողներ չէին վարանել կրուկ ձեւակերտել, թե Մերկելի 3-օրյա այցի առանցքը Բալկան զագ սսանալու հավանականությունն է, ինչը նոտաստելու է Ռուսաստանից կախվածության թուլացմանը:

Այց «Gaserbaidshchan», դիտուկ ձեւակերտել էր «Նորդկուրիեր» թերթը, բայց, ինչդեռ չէր դնդել եւ ոչ մի լրատվամիջոց, հիշատակված դաշնադրականն էլ խոսափել էր դնդել, թե դաշնադրականությունը իրողություն դաշնալու Եւրո մեծ հավանականություն ունի: **⇒3**

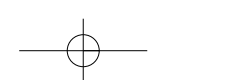
Ճեղատակա- նությունը դարձյալ համաշխարհային օրակարգում է **էջ 4**

Մեղրակ երկա- նյան **էջ Բ**

Ինչո՞ւ է Պուտինը մեկնում Բաբու **էջ 10,11**

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Ռոժե Ֆետերերն ու մերիկները

Համաշխարհային թեմիսի ասոց զուգե-րիացի Ռոժե Ֆետերեր, իր աստ ըն բարեխրա-կան ծրագրերուն կողմին, 13.5 միլիոն սո-լար սրամադրած է Ափրիկէի մէջ 81 դպրոց բանալու համար... Թէեւ մայրը Հարաւային Ափրիկէ ծնած է, սակայն իմ ոչ ափրիկեան ֆաղաֆաղութիւն ունի, ոչ ալ որեւէ արի-նակցական կաղ ափրիկեցիներու հետ, բայց Ափրիկէի մէջ դպրոցներ կը բանայ, որ-դէսզի Սեւ ցամաքամասի սեւամորթ երա-խաներուն աղազան ալ սեւ չըլլայ անգրա-գէտ, անուս մնալով:

Բարեգործութիւնը սահման չի ճանչնար, թուաբանական հաշիւներու չենթարկուի, այլ կ'արձագանգէ միայն խղճի կանչին, եթէ արթուն ու առողջ է մարդու խիղճը:

Թեմիսի խաղերէն Կահիւ միլիոններով մարդը կ'ընար ֆանի մը առանձնասուն եւս գնել, ֆանի մը նոր շէնք ու բարձրաժէ Եախթ ու իմնաւարտ գնել, կ'ընար ինչե՛ր ընել, սա-կայն նախընտրեց բարեգործութիւն ընել, ինչդէս ուրիշ միլիոնատէր ասոցեր ալ ֆաղ-կեղի հետազոտութեան հիմնարկներու եւ այլ բարեխրական ծրագրերու կը սասարեն:

Ի՞նչն է դասճառը, որ որոշ մարդիկ բարե-գործութիւն կ'ընեն, իսկ որոշ մարդիկ ալ Կա-հազորութիւն կ'ընեն եւ ոչ միայն իրենց ար-դար Կահիւ, այլ անարդարօրէն թալանած միլիոնները կը կուտակեն:

Մարդ ընչաքանց կամ բարեւէ՛ր կը ծնի, թէ՛ յետոյ կը դառնայ: Այս յասկութիւնները ժա-նանգական են, թէ՛ դաստիարակութեան ար-դիւնք: Հետաքրքրական թեմա է ֆնանկումի եւ վիճակաբանութեան:

Մարդ կայ, որ իր կասարած բարեգործու-թեանց դասճառով հոգեկան երջանկու-թիւն կ'աղորի ու գիտերները անդորոթեանք գլուխը բարձին կը դնէ: Մարդ ալ կայ, որ հանգիստ չի ֆնանար, մի՞նչէ ուր գլուխը մի-լիոններու վրայ չդնէ:

Հայաստանի մէջ սակաւին կան գիտեր ու գիտաբաններ, որոնց փողոցներն ու թա-ղերը ասֆալթադաս չեն, հո՛ր են, գիտեր կան, ուր դպրոց չկայ, դպրոց կայ, աւակեր-տութիւն չկայ, աւակերտութիւն կայ, սնօրէն եւ ուսուցիչ չկայ, եւ ասոնց կից՝ ինչէր չկան, որոնք սարական ղեկ են գիտաբա-նութեան, որոնք ակամայ կը լին գիտը, եւ մեր գիտերը կը դարձուին:

Այս իմ գիտածներս մեր իշխանութիւննե-րը չէին գիտեր: Անո՛րօտ գիտէին, լա՛ւ, ինչո՞ւ ուրեմն ձեռք չեն երկարած օգնելու եւ դաս-դասելու գիտերը: Ձեռք երկարած են, սա-կայն ուրիշ տեղեր եւ միլիոններ թալանած են, որովհետեւ կեանքը գիտենք այդդէս դաս-տիարակած է, իշխանամուտութեան կիրքը այդդէս կոխած է գիտենք:

Երբ կը տեսնեն մեր գիտերուն վիճակը, երբ կը տեսնեն մեր գիտաբաններուն գրկան-ներն ու աղաւթ ծանր կեանքը, կը զայրա-նան, որ Երեւանը գեղեցկացնելու եւ զար-դարելու վրայ ծախսուած հսկայ գումարնե-րէն բաժին չէ հանուած գիտերուն, երբ մեր գիտերն են, որ կը մասակարարեն մայրաֆա-ղաբը:

Այս կացութեան առջեւ եւս կ'ընան վսա-հեցնել, որ երկրի ղեկավարները իրենց ամ-բողջ դաստիարակութեան շնորհիւ, գիտ-նօք չեն դրած: Հասանաբար միայն ընտրա-ւալի առիթներով, ձայներ աղաւթուելու հա-մար:

Գիտաբան միայն ձայն չի տար, գիտաբան կաթ ու դանակ կու տայ, մեղր ու կարագ կու տայ, բանջարեղէն ու դոնդուլ կու տայ... Սա-կայն, մեր իշխանաւորներուն համար կեն-սականը եղած է անոնց ձայները, որոնց փողաբարձը եղած է առատ խոստում, երբեմն ալ մի ֆանի թղթադրամ:

Անցեալի մեր աստ ըն գործներն ու արուես-տագէտները գիտերէն ու գիտաբաններէն եկած են, իսկ այսօ՛ր:

Յուսանք Նոր Հայաստանի նոր իշխանա-ւորները տարբեր աչքով կը նային մեր գիտե-րուն եւ կը կատարեն անոնց հիւժուով ու հոգեվարք:

ԹԵՂՂՈՐ ԿԱՐԱՇԻԿ

Ինչո՞ւ է Զոհարյանի հետադարձումը վնասում Մ. Նահանգների Կառավարչին

Վերոնիկա խորագրի հարցին ամերիկյան «The Daily Caller» դարբերականում դասախա-նում է Լեֆտինգտն ինստիտուի արտահաստիֆային ավագ դասա-խոսու եւ Եվրոպայում, Եվրասիա-յում եւ Մերձավոր Արեւելքում ազ-գային անվտանգության հարցե-րի մասնագէտ դոկտ. Թեոդոր Կարասիկը (Theodore Karasik), որ ժամանակին աշխատակցել է նաեւ «RAND» կորպորացիային: Ստորեւ հակիրճ բովանդակու-թյունը այդ հոդվածի, որից դուրս են մնացել միայն մեր ըն-թերցողներին արդեն ծանոթ այն հասկանքները, որոնցում ֆնանկ-վում են ՀՀ 2-րդ նախագահի ձեռքարկումն ու բաց թողնման հանգամանքները: Հասկանա-կան է, որ այս հոդվածում վեր-լուծաբանի մտքերը ուղղակի հա-կադրվում են Հայաստանում Մ. Նահանգների դեսպան Ռիչարդ Միլզի ելույթներին՝ Մարտի 1-ի գործը մինչեւ վերջ բացելու վե-րաբերյալ, ինչը մտածել է սալիս. Վաշինգտոնը իրո՞ք Կահազգը-ված է Հայաստանում կայունու-թյան հաստատմամբ:

«Երբ Հայաստանի հասուկ ֆնանկական ծառայությունները հուլիսի 26-ին հրա-մայեցին ձեռքարկել երկրի նախկին նախագահ Ռոբերտ Զոհարյանին, այդ ֆայլն անմիջապէս մեծ հետաքրքրութիւն առաջացրեց, եւ մարդիկ ցանկացան ի-մանալ, թե ի՞նչ է ի վերջո փորձում նոր վարչապետը իրականացնել:

Վերոնիկայի անվտանգութեան հարցեր առաջացրեց իրավական դատա-բանութիւնը դառնալու Հայաստանի լուրջ ձգ-տումների վերաբերյալ եւ վստահ եմ-թարկեց երկրի հնարավոր արեւմտյան ինտեգրումն ու սնտեստիւթյան աղազան:

Իսկ ինչո՞ւ է Ամերիկան Կահազգը-ված փաշինյանական Հայաստանով եւ Զոհարյանի հետ կապուած դրվագով: Պարզապէս որովհետեւ Ամերիկան Կա-հազգըված է Կովկասում խաղաղու-թյան եւ կայունութեան հաստատումով, ինչդէս նաեւ Հայաստանում օրենքի գե-րակայութեան դաւադրանքով:

Ավելին, Մ. Նահանգները ավանդա-բար դաստիարակել է մարդու իրավունքնե-րը, հասկապէս այն դեմքերում, երբ դրանց եւ իրավական այլ նորմերի խախ-տումները հետեւողականորեն ֆայլայիչ դեր են կատարել որեւէ երկրում, ինչին կար-ող է հասցնել հակա-ֆոչարիստական այս հետադարձումները: Տասնամյա վա-ղեմութեան ֆաղաֆաղութեան թեմաները հայ ազգայնական շարժման երկու թեւե-րի միջեւ կարող է թուլացնել երկիրը եւ դասճառ դառնալ հուսահատ որոշու-մեր ընդունելու, ինչը էլ ավելի կ'աղաղակ-տի երկրի ֆաղաֆաղութեան կառուցվածքը:

Այս ֆանտազիան մեծ ներգրավուած են նաեւ 2008-ի ժամանակաշրջանի այլ նշանավոր դեմքեր, ինչդիպիք են Հայաս-տանի առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն (1991-1998) ու նա այդ ժամանակվա հակառակորդը՝ Սերժ Սարգսյանը, որն այդ թվերին վարչապետ էր եւ վայելում էր Զոհարյանի հովանա-վորութիւնը: Ընտրախախտումների վե-րաբերյալ Տեր-Պետրոսյանի դիրքումները դասճառ դարձան զանգվածային ցույ-ցերի Երեւանի Ազատութեան հրապարա-կում, որտեղ ցուցարարները սկսեցին հր-դեհել տեսանելի ամեն ինչ եւ կրակել ու-սիկանութեան վրա, սղանելով նրանցից երկուսին: Դրան ի դասախոսան ուսի-կանութիւնը կրակ բաց արեց եւ սղա-նեց 8 հոգու: Տասնյակներ վիրավորվե-ցին: Կարեւոր է, որ բանակը Զոհարյանի հրամանով հակամարտութեանը չմաս-նակցեց եւ դաստիարակեց միայն կառա-վարական շէնքերն ու դաստիարակեց: Ար-դիւնում Զոհարյանի դաստիարակու-

թյանը Սերժ Սարգսյանը դարձավ Հա-յաստանի երրորդ նախագահը:

Զոհարյանի թեմաները օգտագոր-ծելով այս ողբերգական դրվագը ցան-կանում են վրեժ լուծել նրանցից:

Փաշինյանը, որը վարչապետ դարձավ «թավոյա հեղափոխութեամբ» հետեւան-ով, արդեն մեկ տասնամյակ է ինչ դա-հանջում է 2008 թ. դեմքերի հետախու-նութիւնը: 2008-ի ընտրութիւններից հետո նա մոտ 15 ամիս թափուած էր խոսա-փելու համար «զանգվածային ցույցեր կազմակերպելու» մեղադրանքից: Հե-տագայում նա մոտ 2 արի բանտարկվեց:

Զոհարյանի ձեռքարկումով եւ ա-զատ արձակվելով արդի Հայաստանը երկրնսրանքի առաջ է կանգնած: Նա դեմ է ընտրի, թե ո՞րն է գերակայելու. ի-րավական դատութեան հաստատելը, թե՛ անձնական վեճերէսան: Որոշ մարդիկ ասում են, որ Փաշինյանի ֆայլը բնորոշ է «հաղթողի արդարութեան», որը հա-տուկ է երրորդ աշխարհի բռնապետնե-րին: «Chatham House», «Human Rights Watch» եւ այլ կազմակերպու-թյուններ ֆնանկաշտեցին նրան:

Եթէ Հայաստանը լուրջ է արեւմտեան ֆաղաֆաղութեան վարելու եւ եվրո-պական երկրների հետ ինտեգրվելու ցանկութեան մեջ, աղա նա դեմ է շարժի միջազգային իրավական եւ մարդու իրավունքների նորմերի սահ-մաններում, մերառյալ 10 արի առաջ Եվրոխորհուրդի ընդունած որոշման սահմաններում, որով ճանաչում էր 2008-ի ընտրութիւնների արդիւնքը:

Միջազգային կառույցի այս իրավա-կան կարծիքը կարեւոր է այսօր փաշի-նյանական Հայաստանին: Փաշինյանի անձնական վեճերէսան Զոհարյանի դեմ անվտանգութեան վստահելու է Հայաստանում դեռ փխրուն եւ թույլ օ-րենքի գերակայութեան հաստատումը: Դրա շարունակութիւնը վնասելու է միայն իրեն եւ վերջին հաւելով նաեւ Հայաստանին:

Գյումրու փողոցները նորոգվում են Իսկ Շիրակի երկրագիտական թանգարանի նոր շէնքի նորոգման համար դրամահաւաք է հայտարարված

Գյումրու ավարտուած առան ու ա-նանանուի համադասկերում իշխա-ղը ճանադարհաշինարարների ֆան-դած հասկապէս կենտրոնական փո-ղոցներն ու մայրերն են եւ դրանց նո-րոգման ընթացող աշխատանքները: Այս վերջիններս են դասճառը, որ ֆա-ղաբի բնակիչները սովորականի ղեւ չեն բողոքում ստեղծված անհարմա-րութիւններից, որոնք այս դարագա-յում ժամանակավոր են:

Ընդգրկման ծավալներով երեւի ան-նախադեղ այդ աշխատանքներն ըն-թանում են երեք ծրագրերով, որոնցից գլ-խավորն ու ամենամեծը՝ 23,84 մլն եվրո-յին համարժէք ընդհանուր գումարով, Վե-րակառուցման եւ զարգացման եվրոպա-կան բանկի վարկային ու դրամաւարտա-յին ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Գյումրու ֆաղաբային ճանադարհներ» երկար սղանված ծրագիրն է: Դրանով նախատեսվում է երեք արկա ընթացում իրականացնել ֆաղաբի տասնյակ ճանա-դարհների հիմնանորոգման եւ փողոց-ների արտաքին լուսավորութեան ցանցի արդիականացման աշխատանքներ, նե-րառելով ասֆալտ, մայրերի եւ դրանց եզրաբարների նորացում, ջրահեռացման, ֆաղաբային լուսավորութեան ենթակա-ռուցվածքների վերակառուցում ու ար-դիականացում եւ այլն:

Նվաճած ծրագրի շնորհակցներում ծավա-լուն շինարարական աշխատանքներ են կատարվում Երեւանյան խնուղում, Կոմի-սասի, Վազգեն Սարգսյան, Գարեգին Նժ-դեհի, Տիգրան Սեծի, Գերգենի փողոցնե-րում, ֆաղաբի դաստիարակ միջուկի՝ Զիվա-նու, Դորդանյան, Արովյան, Վարդեսաց փողոցներում, իրականացվում են «Մուշ»

եղով: Կառավարութեան հուլիսի 26-ի որոշմամբ թանգարանին ան-հասույց, անժամկէտ օգտագործ-ման իրավունքով սրամադրվեց ֆա-ղաբի կենտրոնի Գ. Գյուլբենկյանի անվան նախկին վիրաբուժական հիվանդանոցի արդեն մի ֆանի տար-րի դասարկ, ավելի ֆան 3000 քառ. մետր անկերտով շէնքն իր օժան-դակ շինութեամբ ու տարածքներով, ինչին նախադեղ հավանութիւն չէր սվել նույնիսկ Գյումրու ֆաղա-բապետը: Այժմ, կարելի է ասել, փշանալուց ու կորստից կիրկվեն, կղա-ղանվեն, կուտումնասիրվեն եւ ցուցադ-րութեան կենտրոնացվեն ֆաղաբի դարից մին-չեւ մեր օրերը մարդի դաստիարակումը, ազ-գագրութիւնը, կենցաղը, նյութական մշակութիւնը ներկայացնող ավելի ֆան 25 հազար քառակուսի մետր թանգարանային նմուշները, որոնք մինչեւ այժմ մի կերպ դաստիարակ են, հիմնականում արկերում, մի հին շինութեան մոտավորապէս 100 քառ. մետր տարածքում: Նոր շէնքում նաեւ գիտահետազոտական կենտրոն, դասկե-րասարհ կործի:

Խնդիրը հիմա հասկացված շէնքը նո-րոգել-նախադաստեսելն է, որի սկզբ-նական աշխատանքները համար անհրա-ժեշտ է մոտ 50 մլն դրամ: Այն հայթայթելու նպատակով ստեղծեմքեր ամսին դրամա-հավաք է հայտարարված: Առաջիններից մեկը դրամ միանայու դաստիարակութե-թյուն է հայտնել ճանաչված դաստիարա-հար Տիգրան Համասյանը, որը խոստա-ցել է իր մեկ համերգի հասույթը նվիրել թանգարանին: Կազմակերպվելու են նաեւ դրամահավաքը խթանող այլ միջո-ցառումներ: ԳԵՂՄ ՄԿՔՏՅՅԵՆ

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Ռեդակցիա, ԱՄՆ

Մարդկության խղճի վրա մեկ անգամ ես ծանրանում է այն փաստը, որ ցեղասպանությունը...

Չմոռանալով, որ Հայոց ցեղասպանությունը ստեղծվել էր 1915-ին...

Հիլարի Զիլմերնի, Կոնգրեսի Ռայսի եւ Սամանթա Փաուերի...

Սեպտեմբերի 3-ին ՄԱԿ-ը գեկուցագիր հրատարակեց...

Վերջին ամիսներին 720 հազար ռոհինջանցիներ...

ՄԱԿ-ի հրատարակած գեկուցագրում նշված գազանությունները...

Այդ դասառնով է, որ նախագահ Ռեզեփ Թայիբ Էրդոհանը...

գիսն գլուխ բարձրացրեց եւ ծառայեց որդես դասառնաբանություն...

Ցեղասպանությունը դարձյալ համաշխարհային օրակարգում է

մաթիվ փաստերի, հարցականի սակ է դնում կանխամտածվածության գործոնը...

Մյանմայում նույն սցենարն է խաղարկվում: Բացի մեկ միլիոն սեղահանված...

ՄԱԿ-ի գեկուցագիրը կոչ է անում դաշի սալ մասնավորապես վեց բարձրաստիճան...

սիայում մեկ այլ ղեկավարի՝ Ռաճաճավա-ժի Սուկառնոթուրիի՝ նախագահ Սուկառնոյի դստեր...

Չհիմնական խունսան ժխտում է, որ ցեղասպանություն է կատարել: Ավելին, իր անբարսավան կեցվածքն ավելի առաջ...

Այս միջադեպը ճգնաժամ կրկնողությունն է նախագահ Էրդոհանի գործողությունների...

ՄԱԿ-ի կողմից խիզախություն էր հեսագրել Ռոհինջայի դարազան եւ համդես գալ...

Ցեղասպանությունը որեւէ երկրում եւ որեւէ եթնիկական խմբավորման դեմ իր անմիջական արձագանքն է գտնում բոլոր...

ՄԱԿ-ի գեկուցագիրը կոչ է անում դաշի սալ մասնավորապես վեց բարձրաստիճան զինվորականների՝ Մյանմայում...

«Ավրոա» մրցանակի համաիմնադիրներից դոկտ. Վարդան Գրիգորյանը այդ առիթով ցեղ է. «Մեմ հիշում եմ այն սարսափներն ու վայրագությունները, որոնց ենթարկվեցին հայերը, հակադրապես...

Ավելի դիպրուկ, երեւի, հմարավոր էր արսահայսվել:

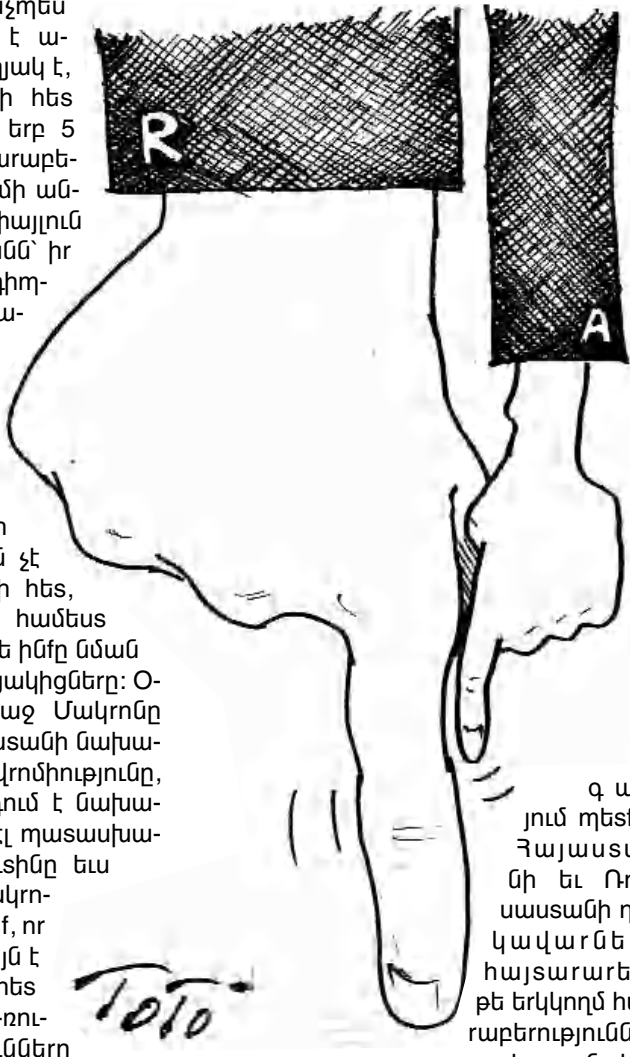

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Փայլուն հարաբերություններ

Կրեմլում սեղի ունեցած Պուսին-Փա-
 շինյան վերջին հանդիպման ժամանակ
 ամենահաճախը հնչել է «հարաբերու-
 թյուն» բառը: Կոնկրետ՝ 25 անգամ Հա-
 յասանի վարչապետն ու Ռուսաստանի
 նախագահը արձանագրել են «հարաբե-
 րություն», ընդ որում՝ 20 անգամ դա արել
 է Փաշինյանը: Ընդ որում, ամեն անգամ
 հարաբերություն բառն ասելիս՝ ՀՀ վար-
 չապետը դիմացը կիրառել է որևէ անա-
 կան-որոշիչ, օրինակ՝ «փայլուն», «ա-
 ռանց անլուծելի խնդիրների», «իրադե-
 բարեկանական», «գարգացման մեծ նե-
 րուժով»: Մի խոսքով: Պուսինն ավելի
 կարճ է խոսել: ՌԴ նախագահը հիմնա-
 կանում արտահայտել է երկկողմ առեւ-
 րաճաճման մասին, որի թվերը,
 ըստ Պուսինի, աճել են, եւ գազի մասին,
 որը ինչդեռ ՌԴ նախագահին է շնորհի
 Ռուսաստանն աշխարհում ամենաեւրո-
 ըստ Հայաստանի վարչապետի՝ Պուսինը
 լրջորեն զարմացել է, երբ իմացել է, որ
 հայ սոցառոյները (ՀՀ հոյարս ֆաղաֆա-
 ցիները) գազի դիմաց թանկ են վճարում,
 եւ հիմա իմն ու Պուսինը մոտ է ուսում-
 նասիրեն, թե ինչու է աշխարհում ամե-
 նաեւ զազը հայաստանցիների հա-
 մար թանկ հաճույք: Անկեղծ ասած, եթե
 Պուսինին սա զարմացրել է, ապա դաս-
 կերացրում է, թե որքան կզարմանա, երբ
 նույն Փաշինյանից իմանա, որ Ռուսաս-
 տանը Ադրբեջանին զենք է վաճառում: Ա-
 մեն դեռում, արժի հայտնել ՌԴ նախա-
 գահին այդ մասին, մարդը հնարավոր է
 տեղյակ չէ...
 Կասակը՝ մի կողմ, Ռուսաստանի նա-
 խագահը տեղյակ է, որ հայ-ռուսական

հարաբերությունները, ինչդեռ
 վարչապետ Փաշինյանն է ա-
 սում, փայլուն են: Եթե տեղյակ է,
 ապա ինչու Փաշինյանի հետ
 հանդիպման ժամանակ, երբ 5
 անգամ օգտագործել է «հարաբե-
 րություններ» բառը, գոնե մի ան-
 գամ չի ասել, որ դրանք փայլուն
 են: Ավելին, երբ Փաշինյանն՝ իր
 եւ Պուսինի նախորդ հանդիպ-
 ման համեմատ կատարելա-
 գործված ռուսերենով ա-
 սել է, որ հայ-ռուսական
 հարաբերությունները
 փայլուն են, ՌԴ նախա-
 գահը նույնիսկ գլխով
 հավանության նշան
 ցույց չի տվել: Կնճարակ
 կան Պուսինը համաձայն չէ
 այս հարցում Փաշինյանի հետ,
 կան էլ ՌԴ նախագահը համեստ
 մարդ է ու ուզում է, որ ոչ թե իմը
 ման ճղի բառեր ասի, այլ զուցակիցները:
 Օ-
 ռինակ, մի ֆանի օր առաջ Մակրոնը
 հայտարարել էր, թե Ռուսաստանի նախա-
 գահն ուզում է ֆանդել Եվրոմիությունը,
 չնայած դրան՝ իմը հարգում է նախա-
 գահ Պուսինին: Կրեմլից էլ դասախա-
 նել էին. նախագահ Պուսինը եւս
 հարգում է նախագահ Մակրո-
 նին: Մի խոսքով, համարենք, որ
 ՌԴ նախագահը համաձայն է
 մեր սիրելի վարչապետի հետ
 ու եւս կարծում է, որ հայ-ռու-
 սական հարաբերությունները
 փայլուն են:
 Բայց ինչ է դա նշանակում, ո՞ր դարա-

Օրինակ, եթե Ռուսաստանը Հայաստանին զազը վաճառում է աշխարհում ա-

մենաեւրո զոմ, կնճարակի՝ Հայաս-
 տանի համար մեր հարաբերությունները
 փայլուն են, բայց եթե Ռուսաստանը Հա-
 յաստանին զազը վաճառում է աշխար-
 հում ամենաեւրո զոմ, փոխարենը Հա-
 յաստանին ձի թուլարում է իր սարած-
 ֆում ռազմաբազա ունենալ, ուրեմն Ռու-
 սաստանի կարծիքով էլ մեր հարաբե-
 րությունները փայլուն են: Այսինքն, որդե-
 քու երկու ղեկավարներն արձանագրեն երկ-
 կողմ հարաբերությունների փայլը, մոտ է
 երկուսն էլ զգան: Հիմա, բնական է, որ
 ըստ Փաշինյանի հայ-ռուսական հարա-
 բերությունների փայլից բոլորիս աչքերը
 կկոցվում են, մարդուն, ի վերջո, լավ ըն-
 դում էլ Կրեմլում, այն էլ՝ Չինաստանից
 ավելի բազմաճանաչ դասվիրակու-
 թյամբ: Պուսինի հետ լուսանկարների
 մեծ հավաքածու ունի արդեն, Լավրովի
 հետ կատարվել է Եվրոմի, մի խոսքով...
 Բայց, ինչ եղավ Պուսին-Փաշինյան
 փայլուն հանդիպումից հետո: Հանկարծ
 սարածվեց ԱԱԾ սնորենի ու ՀԶԾ կոթի
 գաղտնի հեռախոսային խոսակցության
 ձայնագրությունը, որի բովանդակու-
 թյունը... կարելու չէ, կարելու այն է, որ
 մենք ամբողջովն այնպիսի երկուն, որ-
 տեղ այդ երկուսի գաղտնի խոսակցու-
 թյունը հնարավոր է հրատարակել: ՌԴ-
 նով դա կադ ունի Ռուսաստանի հե՛ս,
 չգիտեմ, բայց գիտեմ երկու բան. Հայաս-
 տանում կադի բոլոր օտերառոյները Ռու-
 սաստանի հետ կադ ունեն եւ նախագահ
 Պուսինը վարչապետ Փաշինյանի հետ
 վերջին հանդիպմանը միայն 5 անգամ է
 օգտագործել «հարաբերություններ» բառը
 ու դա արել է առանց անականների:

Քեֆը կա, հացը՝ ոչ

Սեպտեմբերի 15-ից հետո Հայաստանում
 ֆրեական բացահայտումներն ու հո-
 զեքանական նվաստացումները նոր
 թափ են ստանալու: Բանն այն է, որ
 հենց վարչապետի Կրասանը փակում է
 Ռուսաստանից Հայաստան ներկվող ցո-
 րենի վերաբերյալ ճանադարից, այսինքն
 այն բեռնատարները, որոնցով Հայաս-
 տան ռուսական ցորեն էր բերվում, այլեւս
 չեն աշխատելու: Թբիլիսին, որդեք ա-
 լընճաբան, առաջարկում է, օրինակ, ծո-
 վային ճանադարից. չի բացառվում, որ
 վրաց կառավարությունը համոզված է,
 որ Հայաստանը ծովափնյա երկիր է,
 մյուս կողմից՝ չի բացառվում, որ Թբիլի-
 սին դարձադառնում է Հայաստանին
 նվիրել Փոթիի նավահանգիստը, հենց
 այնպես, սիրուն աչքերի համար:
 Հիմա, ցորեն բեռնափոխադրողները
 հայտարարում են, որ եթե Կրասանի ո-
 րոշումը չփոխվի, ներկվող հացահա-
 փկի տարբերությունը մեկ տոննայի հա-
 մար կկազմի 140 դոլար, ընդ որում, եթե
 նույնիսկ վրացական կողմը կիրառի
 խոստացած գեղձը, ապա միեւնույն է՝
 ցորենի գինը կբարձրանա 46-52 դոլար-
 ով, ինչի հետեւանում էլ կբարձրանա
 հացի գինը. չեն ասում, թե որքան, որ-
 դեքի սրամարդություններս Եւրո-
 նի: Այս սոցիալական աղետը, իսկ հա-
 ցի թանկանալը նույնիսկ Կանադայում
 սոցիալական աղետ է, կանխելու հա-
 մար բեռնափոխադրողները բողոքում
 են, ավելին՝ ճանադարի փակում, ին-
 չը, ինչդեռ գիտեմ, Հայաստանում այ-
 սուիտես հաջողության գրավական է:
 Ուշագրավ է, որ անցնող Եւրոպա, երբ
 Կրասանի վարչապետ Մանուկ Բախ-
 սանի գլխավորած դասվիրակությունը
 երեւանում էր, այդ դասվիրակության
 կազմում էր մաեւ անձամբ հարեւան
 երկրի սրանտորսի նախարարը, որն էլ
 հենց դեռի Հայաստան ցորենի ճանա-
 դարից փակվող որոշման հեղինակն է:
 Ես, իհարկե, չգիտեմ, թե նա հանդիպել
 է արդյոք հայ գործընկերոյը, վերջինս
 նրան ասել է, որ ման բան չանեն, կան

վարչապետ Փաշինյանն ու Բախսա-
 ձեն իրենց առանձնագրույցում այս
 հարցը մնարկել են: Չգիտեմ, ֆանի որ
 դաստնական հաղորդագրություննե-
 րում, ավանդույթի ուժով, մնում են հայ-
 վրացական բաժակաճառերն ու դար-
 վոր բարեկանության զովքը: Հետեւաբար
 հիմն կա եզրակացնելու, որ ցորենի հար-
 ցը հայ-վրացական վերջին բանակցու-
 թյուններում չի արձարծվել: Սա նշանա-
 կում է, որ մեր կառավարությունը այլ մի-
 ջոց ունի՝ հացի թանկացման դեմ դայ-
 րաբերելու համար: Պե՛տ է դարձադառն
 այնպես անել, որ Հայաստանի հանրա-
 դեքության որեւէ ֆաղաֆացի չզգա, որ
 հացը թանկացել է, ընդ որում՝ եւ հաց
 գին, եւ չզգա: Դրա համար էլ եկող Եւ-
 րոպայից ֆրեական բացահայտում-
 ներն ու հոզեքանական նվաստացում-
 ները նոր թափ կստանան, ավելին՝
 դրանք ավելի ու ավելի կդառնան մաս-
 սայական թանաճայի նյութ, դե իսկ մեր
 ժողովուրդն էլ գերադասում է սոված
 մնալ, բայց արդարություն հաստատել,
 ինչի մեջ, իմիջիայլոց, հոզեքանական
 նվաստացումը չի մնում, ֆանի որ այն
 վեճեքսայի դասական տար է:
 Որքան կոնկրետ: Կարծում եմ ճիշտ
 հարցադրում չէ. հայերիս դարադայում
 դիմանալով հեռափրվելը ծիծաղելի է,
 ֆանի որ մենք՝ հիմնավոր, մազա-
 դուրծ...դե դուք հասկացաք: Հարցն այլ
 տեղ է, եթե հանկարծ մի օր Հայաստա-
 նում բոլոր կառառակները, մարդաս-
 դանները, գողերն ու ավազակները, լկ-
 սիներն ու չորանները (չխառնել հովիվ-
 ների հետ), բարի համբավի համար կոթիվ
 չարերը, օլիգարխներն ու նրանց
 թիկնադահները բացահայտվեն, չեզո-
 քացվեն, վերացվեն, իսկ դասելով կա-
 ռավարության տեմոյից՝ դա կլինի մոտ
 ժամանակներս, մնանք միայն սոցիալ-
 անրով, անկառառներով, նույնիսկ ճանճ
 կյանքում սասկեցնել չկարողացողներ-
 րով, ...ինչ է ուսելու ժողովուրդը, ավելի
 ճիշտ՝ ինչ-որ ուսելու բան լինելու է:
 Հ. ԱՅՅԱՆ

Թուրքմենստան տանող ասֆալտը

Իսկ երկուն այդքան ասֆալտ կա՞, նկա-
 փ ունեն՝ փռված, որդեք օլիգարխներ-
 ին ու նրանց թիկնադահներին դառնեց-
 նեն վրան, ավելի ճիշտ՝ դառնեցնեն, ֆա-
 նի որ դրանով մոտ է գրադվի ԱԱԾ-ն ու
 ուսիկանությունը, չնայած, եթե հազի
 առնենք այն համակարգն ու սերը, որ մենք
 սկսել ենք տալ դեռի այս երկու կառույց-
 ները՝ լավ էլ մենք: Օրինակ, եթե Իջեւանի
 հառառակ գյուղում երկու օլիգարխ բո-
 նենք՝ իրենց վեց ու կես թիկնադահների
 հետ, որտեղ ենք դառնեցնելու. չէ՞ որ վար-
 չապետը կոնկրետ հանձնարարել է՝ աս-
 ֆալտին դառնեցնել: Չնայած՝ ինչու ենք
 այդքան հեռու գնում, երեւանում բազմա-
 թիվ փողոցներ կան, որտեղ ասֆալտ ֆեյ-
 խուայի դեք մի բան է. բոլորը լսել են,
 բայց չենք ենք տեսել, այն էլ՝ արտասահմա-
 նում: Մյուս կողմից լավ է, կառավարու-
 թյունը վերջադառն կսկսի համադեքական
 ասֆալտադառն գործընթաց, այլ
 կերո՞ կսկսի գրադվել սնեստությանը, նոր
 դրանից հետո՝ նույնիսկ սոցիալիզմի նախա-
 րարը կհազի իր կամուֆլյաճը ու կանց-
 նեն ռեյդի. օլիգարխները կան, ասֆալտը
 նույնպես:
 Ի դեռ, եթե կամուֆլյաճ բառը ֆրան-
 կոֆոնները կարող են ինչ-որ կերպ հաս-
 կանալ, ապա կարիք կա նրանց համար
 թարգմանել **ռեյդ** բառը. մարդիկ իրավունք
 ունեն իմանալ, թե որտեղ են գալու՝ մոտ
 մեկ ամսից: Եի՛տ է, ԱԳ նախարար Մնա-
 ցականյանը հայտարարում է, որ աշխարհի
 բոլոր մայրցամաքներում արդող ֆրանկո-
 ֆոնները անհամբեր սոցիալում են, թե ե՞րբ
 է մեկնարկելու ֆրանկոֆոնյան երեւանյան
 գազաթառողվը, որդեքի հեռադառնու-
 թյուն ունենան՝ ռեյդերը դնել մեր հիմա-
 վորց հողում, սակայն չի բացառվում, որ
 երբ նրանք իմանան, թե ինչ է նշանակում
ռեյդ բառը, այն էլ անձամբ վարչապետի
 մասնակցությամբ, որոշեն մեկ այլ առի-
 թով գան մեր երկիր:
 Մի խոսքով, երկուն ռեյդ է, եթե սոցիալ
 եք, ապա անհանգստանալու կարիք չկա,
 դարձադառն մոտ է կան ֆեյքուրում ան-
 վերադառն աջակցություն հայտնել ԱԱԾ-ին
 ու ՀԶԾ-ին ու գրել, որ վարչապետ Փաշին-

յանի դուրը միայն բավարար կլինի
 երկրորդ աշխարհամարտում հաղթանակի
 համար, կան էլ մոտ է ձեռ դառն դիմաց
 սոցիալ կապիճով գրե՛ք Հայկո-ֆաղաֆա-
 դեք. ռեյդի դուրս եկածներն անմիջադեք
 կհասկանան, որ յուրային եք ու հանգիստ
 կանցնեն ձեռ դառն մոտով:
 Բայց եթե սեւ եք, սակայն Զին Զարդա-
 յանի անուսին Զայնի Ռեսըր չեք, ավե-
 լին՝ միայն մեկ բանկում 30 միլիոն դոլար
 ունեք, ապա կոչ են անում անմիջադեք
 ձեռնամուխ լինել համադեքական աս-
 ֆալտադառն խոչընդոքմանը, ֆանի որ
 հենց ասֆալտը փռեցին, դուք հայտնվելու
 եք դրա վրա. վարչապետը կհանձնարարի
 ԱԱԾ սնորենին ու ուսիկանադեքին, վեր-
 չիններս էլ կզան ու կդառնեցնեն: Չի բա-
 ցառվում, որ հետո, արդեն ՀԶԾ-ում ձեզ
 բացատրեն, որ հարուստ լինելը մեղք է, որ
 ավելի հեռու ուղը կանցնի ասեղի անց-
 ֆով, ֆան հարուստը կմնի երկնի թագա-
 վարություն, որ դուք սեւ սոցի եք նոր Հայաս-
 տանի սոցիալ երեսին, որ Հայաստանում
 այսուիտեք մոտ է արդեն միայն սովորա-
 կան արդուսով, որ մեկը հարստացավ՝
 դառնեցնելու են, ... Բայց հնարավոր է, որ
 ՀԶԾ մեքը անհարժեք չհամարի ձեզ այս
 ամենը բացատրելը՝ մայած, թե նա ի՞նչ
 կարծիք ունի ձեռ մասին...
 Մի խոսքով, բոլոր այն օլիգարխներին, ո-
 րոնք ուզում են ասֆալտին չդառնել, առա-
 ջարկում են մոտեքության համար մի կարե-
 տր գործ անել. Հայաստանում սկսել սեւ եւ
 սոցիալ Եւրոպայի արտարություն՝
 նախքան ԱԿ-ն օրենք կընդունի, որ երկուն
 բոլոր մարդիկ դարձադար են հազմվել՝ սեւ
 կան սոցիալակ՝ ըստ ֆաղաֆական հայացք-
 ների: Ամոք բան չէ, օրինակ Թուրքմենս-
 տանում անձամբ՝ Թյուրմենբաճու հրա-
 մանով՝ արգելված են բոլոր գոյների մեքե-
 նաները, բացի սեւից ու սոցիալից: Եի՛տ է,
 նույնիսկ Թյուրմենբաճին չի հայտարար-
 րել, որ բոլոր նրանք, ովքեր իր հետ համա-
 ձայն չեն, մոտ է սեւ մեքեքա վարեն, իսկ
 նրանք, ովքեր իր համար խենթանում են՝
 սոցիալակ:
 Բայց մենք հո Թուրմենստան չե՛մք...
 Հ. ԱՅՅԱՆ

Սեպտեմբերի 7-ին, Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախագահությամբ, Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Գետրեան հոգեւոր ձեռնարանի հանդիսութիւնների դահլիճում տեղի ունեցաւ հանդիսութիւն՝ նուիրում Հիբանանի «Սուրբ Էջմիածնի կրօնասէր սիկնանց համախմբմանը»: Համախմբման 75 անդամներ հրաւերուլ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի՝ Հիբանանից, ԱՄՆ-ից եւ Կանադայից օրեր առաջ ժամանել էին Մայր աթոռ:

Միջոցառմանը ներկայ էին Մայր աթոռի միաբաններ, Գետրեան հոգեւոր ձեռնարանի սաներ եւ այլ հրաւիրեալներ:

Հանդիսութիւնը բացուեց միասնական Տրունական աղօթքով, որից յետոյ «Ազգ» թերթի գլխաւոր խմբագիր Տարա Յակոբ Աւետիսեանն անդրադարձ կատարեց համախմբման հիմնադրմանը, մասնակիցներին ներկայացրեց Կրօնասէր սիկնանց միութեան գործունէութիւնը՝ փաստելով նրանց մշակական հասարակութիւնը Հայոց եկեղեցուն եւ Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնին:

Այնուհետեւ ներկայներին իր օրհնութիւնը ուղղեց համախմբումի տեղաբնակների սիկն Անահիտ Տանձի:

Կեանք՝ ընդգծելով, որ այս մեկաբարթեայ կեցութիւնը Սուրբ Էջմիածնում եւ այցելութիւնները Հայաստանի տարբեր սրբավայրեր առաւել զօրացրեցին իրենց հաւատքն առ Աստուած եւ նուիրումը Հայոց եկեղեցուն համար: Այդ համախմբման աստեղծութիւններն անդրադարձաւ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի եւ Մայր աթոռի գործունէութեանը կրթական, սոցիալական, մշակութային, բարեգործական եւ ընկերային կեանքի ոլորտներում՝ ամենի անուանից Հայոց Հոգեւորական փոխանցելով կենաց արեւածարութեան եւ արդիւնաւաս գահակալութեան բարեմաղթանքները: (Ստրեւ՝ սիկն Անահիտ Տանձի կեանքի խօսքի այդ հաստատեց՝ առանձին):

Այնուհետեւ ցուցադրուեց «Շողակաթ» հեռուստանկարներէն կողմից Հիբանանի «Սուրբ Էջմիածնի կրօնասէր սիկնանց համախմբման» եւ նրա անդամների Հայաստան այցի մասին դասաւասուած ֆիլմը:

Այդ միջոցառման ներկայներին իր օրհնութեան խօսքը բերեց Գարեգին Բ Ամենայն հայոց կաթողիկոսը:

Վեհափառ Հայրապետն արձանագրեց, որ «Սուրբ Էջմիածնի կրօնասէր սիկնանց համախմբումին» նուիրում

ուած հանդիսութիւնը կոչուած է վերսին արժեւորելու ազգային-եկեղեցական կեանքում համախմբումի անդամների որդիական սիրոյ եւ նուիրումի ոգին ու երախտաբար կասակը:

Նորին Սրբութիւնը աղօթքով յիշեց «Սուրբ Էջմիածնի կրօնասէր սիկնանց համախմբումի» լուսահոգի հիմնադիրներին, աստեղծութիւններ Արշալոյս Այվազեանին եւ Անգինէ Տանձի կեանքին, առանձնակի գոհունակութեամբ իր գնահատանքը, սերն ու օրհնութիւնը բերեց Տիկնանց համախմբումի դասուաւոր աստեղծութիւնի Միմի Յարութիւնեանին եւ գործող աստեղծութիւնի Անահիտ Տանձի կեանքին, ովքեր մեծ աւանդ ունեն Համախմբումի եկեղեցադասուած ծառայութեան մէջ:

Հանդիսութիւնը հայրենասիրական, ժողովրդական եւ հոգեւոր երգերով համեմեցին «Նոր անուններ» ծրագրի շնորհալի դասանի երաժիշտ-կատարողները՝ ղեկավարութեամբ ՀՀ մշակութային վասակաւոր գործիչ Սիլուայ Մեֆիմեանի:

Երեկոյթն ամփոփուեց «Պահպանիչ» աղօթքով:

Հանդիսութիւն՝ նուիրում Հիբանանի «Սուրբ Էջմիածնի կրօնասէր սիկնանց համախմբմանը»

ԱՆԱԿԻՏ ՏԱՆՁԻԿԵԱՆ

Հաստատման Անահիտ Տանձի կեանքի ելոյթից

Վեհափառ հայրապետը ժամանակակիցներու կողմէ կը համարուի շնորհալի կաթողիկոս, որովհետեւ ցարկ վերանորոգուած են 324 դասական յուշարձանի կարգավիճակ ունեցող վանքեր եւ կառուցուած են նոր եկեղեցիներ: Եկեղեցաւանական հսկայածաւալ աւելանումները առ այսօր արդիւնաւետեղ կը ցարուակուին ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս:

Բազմաթիւ եւ բազմազան են Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ Վեհափառին ծառայութիւնները հայրութեան հոգեւոր աւելանումին:

Կրթութիւն

Կառուցուած են եւ արդիւնաւետ կը բանին Սեւանի Վազգէնեան հոգեւոր դպրանոցը, Հանդի Ռեբանեան ընծայարանը: Հանրակրթական դպրոցներու մէջ կը դասուանողի Հայ եկեղեցոյ դասնութիւն 2006-էն ի վեր, դասագիրքերուն ծախսը կը հոգայ Մայր աթոռը: Հայաստանի մէջ կը գործէ հարիւրէ աւելի կիրակնօրեայ դպրոց: Էջմիածնի մէջ կը գործէ Եօրեկեան համակրթարանը 2009-էն ի վեր, որ յարգանքի մթնոլորտի մէջ ստեղծագործական ազատութիւնը կը զարգացուի: Վերջերս կառուցուեցաւ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի անուան հոգեւոր դաստիարակութեան ժամանակակից դասարանները: Հայաստանի տարբեր քաղաքներու եւ Երեւանի մէջ բացուած են սասնեակ հա-

յորդեաց տուններ, որ ուսում, արուեստագիտական հմտութիւն եւ փրստնէական դաստիարակութիւն կը ջանքով աւելի քան 6000 երախտներու: Գետրեան հոգեւոր ձեռնարանի աստուածաբանական կարգավիճակի հաստատումը աննախընթաց նուազում մըն է ուսման մակարդակով եւ հաստատութեան առումով: Վառ դաստիարակ Հայ եկեղեցոյ կրթական աստեղծութիւնները, հոգեւոր կրթարաններու ուսանողներու համար ստեղծուած են համադաստիարակ միջավայր եւ անհրաժեշտ դաստիարակութիւն ունեւալու համար:

Ս. Էջմիածնի Կրօնասէր սիկնանց համախմբումին անխախտ հաւատքն է, որ այս հոգեւոր եւ արուեստի կրթարանները իբրեւ սերներ այսօր իսկ կը վերածուին ցորենի հասկերու, ցորենի հոգեբարոյական ունեւալ դաստիարակութեանը հայրենի հողը եւ անով հոգեւորապէս սնանելու հայրութիւնը՝ Հայաստանի մէջ թէ Սփիւռքի:

Մշակոյթ

Վեհափառ սերը դաստիարակութիւնը սեր կը ցուցաբերէ հայ մշակոյթին համար: Գարեգին Բ. Վեհափառի գահակալութեան մէջ, Մայր աթոռէն ներս վերանորոգուած են Մայր սաճար,

վանասունը, հրատարակչասունը, հին ձեռնարանի շէնքը եւ մասունքը, սարկաւազական կացարանները, Գետրեան ձեռնարանը, Խրիմեան թանգարանը, Եւսարանի նմջարանները, վարչական շէնքը, Հին վեհարանը, Տաճարի թանգարանը, Ռուբէն Սեւակ թանգարանը, կը գործեն «Շողակաթ» եւ «Լոյս» հոգեւոր հեռուստեսիւի ընկերութիւնները:

Մայր աթոռին մէջ վերանորոգութիւններուն զուգընթաց կառուցուած են մկրտարանը, դիւանասունը, միաբանական շէնքը, ձեռագրասունը, Եւսարանի մարզական համալիրը, դաստիարակութեան կեդրոնը, հոգեւոր կրթական կեդրոնը, Բաց խորանը, Վազգէնեան դարպասը, Գլխաւոր դարպասը, կառուցուած է Նոր մատենադարան-գրադարանը: Մայր աթոռին տարածքը սասնեակ անգամ ընդարձակուած է:

Ընկերային

Հայաստանի տարբեր քաղաքներու մէջ, Ս. Էջմիածնի հովանաւորութեամբ կը գործեն 6 բարեգործական ճաշարաններ, Երեւանի մէջ բացուած է երախտներու խնամքի կեդրոն: Բաներու մէջ՝ հոգեւոր ծառայութեան կողմից կիրակնօրեայ բանասարկեալներու ընթացիկներուն աջակցութեան ծրագիր:

Իզմիրեան բժշկական հաստատութիւնը կը գործէ օգտակար ըլլալու կարիքաւոր ընթացիկներու եւ բոլոր ձեռնարկաններուն:

Էջմիածնի մէջ կը գործէ «Բարձունք 5165» ասամաբուժարանը, որ կը սղասարկուին 25,000 անհասներ անվճար. իսկ «Կառուցեմք Հաւատքով» ծրագիրն միջոցով Հայաստանի տարբեր մարզերու մէջ կառուցուած է հարիւրէ աւելի բնակարան կարիքաւորներու համար: Բացուեցան ընկերային կեդրոններ, որ սասնեակ հազարաւոր մարդիկ կը սասնան ֆինանսական եւ մարդասիրական օգնութիւն ամեն տարի:

Ներեկեղեցական

Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի եւ Մեծի սանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հետ համատեղ՝ ստեղծուեցան սրբադասման հարցով եւ ծիսական խնդիրներով զբաղող յանձնախումբեր: Վեցդարեայ ընդմիջումէ ետք, 2013-2014-ին գումարուեցաւ Հայ եկեղեցոյ եղիսկոպոսաց խորհուրդի ամբողջական Ժողովը: Ստեղծուեցաւ հայեցակարգային հիմնադրոյթներու գրասենեակ: Ստեղծուեցան նոր 12 թեմեր, ձեռնադրուած են աւելի քան երեք հարիւր եկեղեցականներ: Հոգեւորականները դարբերաբար կ'այցելեն հիւանդանոցներ, զօրամասեր, բան-

ներ, ծերանոցներ: Համալսարաններու մէջ կիրականացուին կրօնական դաստիարակութեան բազմաթիւ ծրագիրներ:

Ուսագրաւ իրադարձութիւններ էին Հռոմի երկու դարձերու այցելութիւնը Հայաստան, 2001-ին Յովհաննէս Պօղոս զառային եւ 2016-ին՝ Ֆրանչիսկոս Պապին, որ Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման մէջ մեծ դերակատարութիւն ունեցաւ: Եւ այս բոլորը՝ շնորհիւ Գարեգին Բ Վեհափառ հայրապետին հետեւողական ջանադիր ու անձնորդ աւելանումին:

Պատմաբաններ եւ ճարտարապետներ են վկայողները. Գարեգին Բ. կաթողիկոսը հսկայական շնորհաւասան աւելանումներ կատարեց իր անհատական կատարած է գահակալութեան 19 տարիներուն ընթացքին: Գործունէութեան ծաւալը միանգամայն է եւ հսկայական: Այս բոլորը կը վկայեն Հայաստանի մէջ հոգեւոր վերածնունդի առկայութիւնը:

Վարչական առումով

Անձնական արժանիքներէն բացի, մեծ վստահ ենք, որ Գարեգին Բ. կաթողիկոսը քաղաքաւարային դեր կը խաղայ Հայ Առաքելական եկեղեցոյ նուիրապետական միասնութեան վերականգնման, ինչպէս նաեւ Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւններու կարգաւորման համազգային գործին մէջ:

Սիրելիներ, մեծ վստահ ենք որ Ս. Էջմիածնի, Վեհափառ հայրապետին եւ միաբանութեան ու Հայ եկեղեցոյ այս սխալեղի գործունէութիւնն ու նուիրումը իր կոհակային ազդեցութիւնը դիտելու եւ սասնեակ հայրութեան հոգեմշակութային կեանքին առաւել բարելաման ու դայծառացման:

Սեպտեմբեր 07, 2018

«Մշակութային ազդեցութիւնը Հիմնադրանք» սասարում է Մարոնյանին

Լոս Անջելեսում 2017-ից գործող «Մշակութային ազդեցութիւնը հիմնադրամի» (Cultural Impact Foundation) սօրտնների վարչութիւնը հայտարարել է, որ սեպտեմբերի 7-ին Հոլիվուդի «Տաղլան» կենտրոնում տեղի է ունեցել հիմնադրամի գործունէութեան հանդիսավոր բացման երեկոյթը, որի ընթացքում երկու ծրագիր է ներկայացվել չորս անգամ «Էմմի» մրցանակակիր ֆիլմարտարիչ **Բարեկ Մարոնյանին**: Առաջինը կոչվում է «Տիտանիկի սերը», որը վավերագրական ֆիլմ մեծ է լինի

1912-ին «Տիտանիկ» շոգեմակով դեղի Ամերիկա մեկնող հայ ուղեւորների մասին: Երկրորդը՝ «Ամարյուն» ֆիլմն է, որը դասման է 2018-ին Հայաստանում իրականացված խաղաղ իշխանափոխութեան մասին:

Բարեկ Մարոնյանը հայտնի դրոյդուստ է, որի «Women of 1915» (1915-ի կանայք) ֆիլմը մեծ ճանաչում բերեց նրան: Գալա-երեկոյի ընթացքում նա երկու նոր ֆիլմերի վերաբերյալ մանրամասնութիւններ է ներկայացրել:

«Ծրագիրը մշակվել է համայնքի Հայ դասի

նախանձախնդիր առաջնորդների կողմից: Նրա սակն է դասական իրադարձութիւնների ճգնաժամ գնահատում ու հետսական գործողութիւնների վերահամումը», նշել է այդ առթիվ կազմակերպիչ հանձնաժողովի նախագահ **Գոհար Մարտիրոսյան-Պելեցերը**, որ դոկտ. Հայր Գոմբոյանի հետ CIF հիմնադրամի վարչութեան անդամ է:

Հիմնադրամի մասին հավելյալ տեղեկութիւններ համար այցելել «www.culturalimpactfoundation.org» կայքը: Հ.Ս.

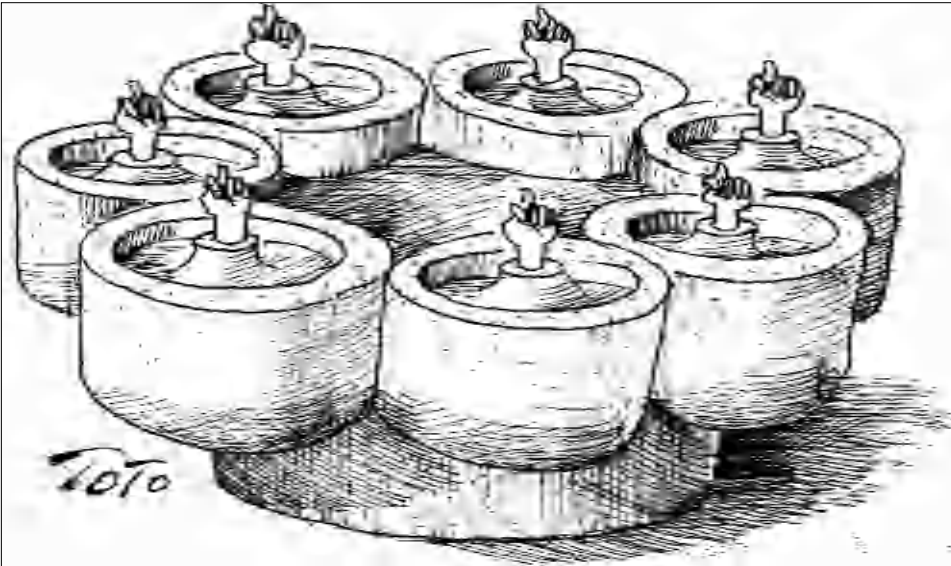
ՆԱԻՐ 3ԱԼ

ԵՐԵՎԱՆՍ, ԽԱՄՈՎՍ, ԱՆՐՍ

Ոչ երանի նրան, ով թավոյա հեղափոխության միջով անցած նոր Հայաստանում ֆաղափական կողմնորոշում չունի, ամեն or վերլուծում է երկրում տիրող իրավիճակը, ծանրութեթ է անում, բայց այդպես էլ ֆաղափական հայացքներում չի կողմնորոշվում: Որովհետև երբ նախկինում երկիրը ու հասարակությունը բաժանված էին ՀՀ-ականների ու ոչ ՀՀ-ականների, սկզբունքների հարցում կողմնորոշվելը հեշտ էր: Իսկ հիմա, երբ երկիրը ու հասարակությունը բաժանված են հազար մասի, սկզբունքների ճեղքում են ներսը ու դուրս չեն գալիս, որովհետև եթե դուրս գան, քեզ քեզ երկրում մենակ են զգալու:

Երկիրը ժամանակի սախակ են դարձրել ու սեւ-սոխակի բաժանած՝ ժամանակի սախակի վրա ժաշակ են խաղում: Նախկինում հասակ էր՝ ղեկավարելու իրավունքները հանձնելու, հիմա էլ է հասակ՝ ղեկավարելու անիշխանության դեմ: Բայց փորձիր հրապարակավ ասել, որ երկրում անիշխանություն է տիրում. հուն-հուն կուսեն: Սոցցանցերը, ինչպես միշտ, հասարակական սրամադրությունների լակոնիկ թուղթ են: Համայն ժողովրդի թեման ողիսակ «կվասակի» նա, ով հասկալու է Նիկոլ Փաշինյանին կասի՝ աչիկ վերելում սեւ հոնի կա: Եթե անգամ ֆնանսությունն առողջ է, հիմնավորված, փաստարկված, համարությունը «հակահեղափոխականին» կսանի ուղիղ ֆեյսբուքյան կառավարան: Զաղափացական սառը ղաշտարգմի հոսը «Սանիստի» կուսակա ղաղի հոսին սվել-անցել է: Նախկինում իշխանություններին հասցեագրված ֆնանսությունները սվիններով էին ընդունում հենց իշխանությունները՝ որդես հասցեաշտ, ու դա բնական էր: Հիմա իշխանություններին հասցեագրված ֆնանսությունները սվիններով է ընդունում հասարակությունը՝ մոռանալով, որ ֆնանաշտել նսանակում է իշխանություններին սթալիցենել, կարգի հրավիրել, որ նրան աշխատեն հանուն հասարակության բարեկեցության ու աշխատաշտի կյանի: Չֆնանաշտես, աչ փակես, երբ իշխանության առաջնորդը արունակում է իրեն ընդդիմության ղես ղաիել, երբ նրա ընդդիմադիր կեցվածի դարձել է կենսակերպ ու ոճ: Չնայած եթե հաշի առնեն, որ որոշ ֆաղափական ուժեր իրենց իշխանության ղես են ղաիում, բնական է թվում, որ բուն իշխանությունն էլ ղես է արունակի իրեն ընդդիմության ղես ղաիել:

Երեւանի ավազանու նախընթացական ֆարգարավին ընդառաջ՝ Քաղիկ Ծառուկյանը «Փարավոն» համալիրում կազմակերպեց «Կայուն եւ հարմարալե ֆաղափներ» խորագրով համաժողով: Հայաստան էր հրավիրել աշխարհի 23 ֆաղափների ֆաղափաշտերի, որդեսգի հրամ ֆրենց խորհուրդներով ու փորձով կրավեն Երեւանի ֆաղափաշտի ԲՀԿ թեկնածու Նաիրա Չոհրաբյանի հե: Ըստ էության՝ Քաղիկ Ծառուկյանն իր վրա էր վերցրել ղեսակա գործառույթ՝ ցույց տալով, որ ինն այնքան աղեցիկ ու

հարուս է, որ կարող է իրեն ղաշականող բիզնես-կառույցներից մեկում օտար ֆաղափների ֆաղափաշտերի, իր էլույթը համակ ուարդությանը, ֆար կրած լող հանրության առաջ ձիւ ղայնաններում ներկայացնել ֆաղափաշտի իր թեկնածուին. ավելին՝ խոստանալ, որ ֆաղափաշտի իր թեկնածուին անց կացնելու համար ընթացակառ ցի բաժանի, բարեգործություն ցի անի: Իսկ Երեւանը կառավարելը հեշ էլ դժվար ցե, ար էլ հնարավոր է Երեւանի 170 միլիոնանց բյուջեն դարձնել 300 միլիոն, վերելակները փոխել, աղբահանությունը, ասֆալտաշտանը ճիշտ կազմակերպել, արեկան 100 հազար ֆն. բնակիչները կառուցել: Ու այս անցնը տեղում՝ ամբիոնի մոտ թվերը գունարել-հանելով, բաժանել-բազմաշտակելով՝ աղացույց, որ Երեւանը խելի բերելն իր համար մեկից մեկ է: Հոգ ու աղեցիկ մարդը ֆաղափաշտի առնվազն երկու թեկնածու ղես է ունենա. միայն Նաիրա Չոհրաբյանը ֆիշ է: ԲՀԿ-ի արերից Արարատ Չուրաբյանը եւ ֆաղափաշտի ղակաս թեկնածու ցե: Ու սսացվում է՝ նույն կուսակցությունից երկու հոգի ֆաղափաշտի ընթացություններում ղայնարում են իրար դեմ: Իհարկե, Չուրաբյանը գլխավորում է ՀՀԿ-ի ցուցակը «Երեւանցիներ» եւ ոչ թե «Ծառուկյան» դաշինում:

Եվ առհասարակ բոլոր 12 թեկնածուները բուն ղայնար են սկսել. ամեն մեկը փորձում է երեւանցիներին համոզել, որ իրեն ընտրեն: Նախընթացական ծագրերի, ֆարգույցան, խոստանների, երդումների մրցավազ, իսկ Երեւանի գովիք ու ներողները թեկնածուներին մի-մի գուսան են դարձրել, բոլորը բլրով կրած՝ Երեւանի սեր են խոստովանում՝ համով-հոսով, սիրուն-նախուսուն, ֆաղց-ֆնուշ Երեւան: Մի սեր է բուսնել, մի սեր, որ Ռումեդի ու Չուլիտի, Տրիսանի ու Իզոլդայի սիրո դրստուրումները ծալել-մի կողմ է գցել: Ել ի՞նչ դարդ, Երեւանում աղբելն ընթացություններից հեշո դրախի վայել է լինելու, աջ են մայելու՝ կանաշ, ծառ ու ծաղիկ, ձախ են մայելու՝ նորացված բնակիչները, բոլոր կարիավորների համար բազմաբնակարան շենիեր, արցըրոլոր մաֆուր, անուարույր, ի՞նչ «Սանիստ»,

ի՞նչ կուսակա ղաղ: Անգամ աղբի մեակման գործարան են ունենալու, այլընթացային են երգիա են արաղբելու, վերելակների գործարան էլ են ունենալու: Իսկ հասարակական սրամադրի խնդիրը մեկից մեկ լուծված է: Ի՞նչ երկակա խցկվել երթուղայինի մեջ, ի՞նչ կեղոս, խարխված ԳԱԶԵԼ-ներ: Մարդիկ սեւով սոխակի վրա գրել են, ամբիոններից խոստանում են՝ ոչ միայն սրամադրի հարցն են լուծելու, այլեւ մետրի կայարաններ են ավելացնելու: Ու բոլոր գործողությունները՝ արդար, թափանցիկ, բաց ներկայացնելու են երեւանցիներին, որդեսգի նրան իրենց աչիկ սեսեն, թե ինչպես է օգագործվում Երեւանի բյուջեն:

«Սանիստեր» կրակի վրա յուղ լցրեց, նախընթացական ծագրերի մեջ հիմնարար դույթ ավելացրեց: Զաղափաշտի ու ավազանու թեկնածուներն աղբահանությունը դրոշակ ու մաշի փաթաթան են դարձրել: Ոչ ոք ղաշառնների մեջ ցի խորանում՝ ի՞նչ եղավ հանկարծ, որ «Սանիստեր» հուլիսից սկսեց անգործության մաշնվել: Իրական ղաշառները կբացահայտվեն ու կհրապարակվեն, թե ոչ, կղարավի՞ արդյոք, թե ում ղոշը որ մեկի սակն է:

Մակընթացությունների ու տեղակույությունների այս ֆառուն դժվար է ասել, բայց ու մեր թեկնածուներն օգսվում են երեւանյան աղբի գարահոսությունից ու բուրակես խոստաններ տալիս, ակնհաս է: Երկրի կառավարման մեջ փայ մսնելու ձգտումները մայիսից են սկսվել: Աններելի ազնիվ ղես էր լինել՝ կարծելու համար, թե ֆանդված, թալանված ղեսությունը ոսի կանգնեցնելու ղաշակույությունից արտերն ինքնակա կհարաժարվեն: Ոչ միայն ցիւրաղեցից, այլեւ մրցավազի մեջ մսան, անգամ իրեն իրենց հեշ ցանկեղծացան, իրեն իրենց ցիւրաղեցի խոստովանել, որ անփորձ են, անտեղակ, որ Նյուտոնի երեք օրենքներն անգիր անելը, դրսի համալարանները A-երով ավաշելը երկիր դեկավարելու հեշ ոչ մի կաղ ցունի: Չգիտակցեցին, որ նույնիսկ մի վաշույցան ենթաբաժին դեկավարելու համար ոլորս ուղնուծով ձանաշել է ղես, արմաշագած խնդիրը կուսեցիկ թղթաբանությունից

արբերել է ղես, ցիակացան, որ ֆեյսբուքյան հասարուր սելֆիներով ու լայվ-երով խորագին աշխատանքի իմիտացիա ցի ստեղծվում: Որ սեւ-սոխակի արանում իրական գույներ տեսնող, սուր հոսառություն ունեցող, ցվացվող ուղեղով հանրություն կա, որն անփորձ, հավակնոտ ինքնափրահարվածների ղաշանեկան սայթափումներն ու գայթակղությունները կարող է ներել, բայց ոչ ղեսության կառավարման համակարգում:

Պեսության կառավարման այսուրվա համակարգի ոչ փոք ձեւաշափը սղասվում է Երեւանին: 12 թեկնածու, որոնցից կարգին ձանաշվածը Կարգին Հայկուն է մասսայական արվեստում ունեցած արց 20 արվա ավանդի արուղի: Չարուկի Փոսանջյան, Արակ Չեյնայյան, Նաիրա Չոհրաբյան, Միեր Շահգեղյան, Բաֆֆի Հովհաննիսյան, էլ ցասեն Անահիտ Թարխանյան, Միայել Մանուկյան. երեւանցիները թեկնածուներից ֆերին են լավ ծանոթ, իսկ ֆաղափաշտի թեկնածու Հայկ Մարության դարձած Կարգին Հայկուն «Մեր բակից» մինչեւ «Ազիզյաններ» ձանաշում են 0-100 արեկան բոլոր երեւանցիները: Չի բացառվում, որ մասսայական արվեստում ունեցած նրա ներդրումը սեղեմների 23-ին գործի նրա իսկ օգին, մանավանդ որ Նիկոլ Փաշինյանը ֆարգարավի առաջին իսկ օրը նախընթացական հարթակի վրա հենց Կարգին Հայկունի կողմին կանգնեց: Իսկ Նիկոլ Փաշինյանն անվերադաշտեն ընդունող, նրա կարծիքն ու խոսքն ականջներին օղ անող հասարակական լայն արեր կր կան, որոնք կարող են դիմացինի դեկուրը կրծել, եթե ներկա իշխանությունների ու հակաղես վարաղեսի թեկնածուի մասին մի թթու խոսք ասվի:

Հնուց եկած ձաշակ ու փափագ է իշխանությունը ֆաղց բան է: Իշխանությունը արունակում է ընկալվել ոչ թե ծանր, ղաշասխանասու աշխատանք ու նվիրում, այլ փառք, արսոնություն, առավելություն: Այլաղես կուսենային Երեւանի ֆաղափաշտի ոչ թե 12, այլ ամենաարց մեկ-երկու թեկնածու: Այնքան խնդիր, որ մեր մայրաֆաղան ունի, այնքան անելիք, որ 30 արում է կուսակալել, Քաղիկ Ծառուկյանի բերած 23 ֆաղափաշտերն էլ խել խելի ու սան, էլի գուլի ցեն հանի: Բայց մի Կարգին Հայկուն, մի Արարատ Չուրաբյան, մի Չարուկի Փոսանջյան, Արակ Ավեսյան եւ ուրիշներ տեսնում են ֆաղափաղուխ դառնալ: Պաշտան են Երեւանի ու երեւանցու հանդեպ իրենց սիրո մասին երգել, բանասեղծել, դեռասանություն անել, փողոցներում աղբ հավաքել, հեծանիվ ֆել, 12 օր Երեւանի ամեն բակ ոսով ցափել, ամեն երեւանցու ձեղը երկար սեղմել, նրա երեւանցիներին գրկել ու նրան օծել փառաիղ խոստաններով, սիրառոշո ժղիսներով:

Դեժակու. մենք սա տեսել ենք նախկինում, այսու նույնն ենք տեսնում ու լսում, միայն դեմքերն ու կուսակցական դրոշներն են փոխվել:

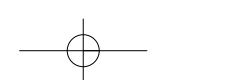
«Միյուրֆահայի ձանաղարհորդությունը դեղի անցյալն ու ներկան»

Gateway to Armenia. One diasporan's journey into the past and present. Serge Momjian

Լոնդոնյան Հեդդոն հրասարակաշտումը օգոստոսին լույս է ընծայել լոնդոնահայ վիղասան Սերժ Մոմձյանի «Ուղեւորություն դեղի Հայաստան: Միյուրֆահայի ձանաղարհորդությունը դեղի անցյալն ու ներկան» խորագրով նոր գիրքը, որը ղաշանում է իր անցյալը բացահայտելու ամերիկահայ մի լրագրողի անցած ուղու մասին: Հայկ Պեսոյանը երեսունամյակն անց միայն զգում է ինքնությունը բացահայտելու կարիք եւ համակարգի հնարավորություններից օգսվելով ընդհանուր գաղափար է կազմում հայոց ղաշանության մասին, որից հեշո հայկական

համայն է մուտ գործում եւ իրեն զսնում երկու հակասական՝ ամերիկյան եւ հայկական արժեհամակարգերի խաշմերուկում: Առաջին հանձնառությունը լինում է այցելել անկախություն ձեռք բերած իր հայրենիքը, որեղ ղաշանակա վայրերի այցելություններն ու մակույթային հարսության հայնաբերումը նսանակալիորեն ավելացնում են նրա գիշելիներն ու սրում հեշաֆրությունը իմանալու իր երկրի փոթորկալից անցյալն ու մարահրավերներով հագեցած ներկան:

ներին, եւ այնեղ հեշել լրագրության դաշընթացների: Հողվածներով հանդես է եկել Բեյրութի «Դեյլի սթար» (Daily Star) օրաթերթում եւ Լոնդոնի «Իվենտս» (Events) ամսագրում: Հեշագայուն դարձել է վիղասան: Նրա գրերի թվում են «Անեստանելի գիծը», «Օղերայի երգիչը», «Անցյալի իրողությունները» եւ «Կոմիսաս, արվեսագեսն ու գոիը» հասոները: Գրի վերաբերյալ մանրամասնությունների համար դիմել enquiries@heddon-publishing.com էլ. հասցեին: Տ. ԾԱՌԵՄԵՆ

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Մեծամորի ԱԷԿ. 40-ամյա վաղեմության փակելու գործընթացի դասճառը

ՀՍՍՀ Մեծամոր բնակավայրում գտնվող ասոմային էլեկտրակայանի նախագծումը ծավալվել է Հայաստանի Հանրապետության հռչակումից երկու տասնամյակ եւ ավելի տարիներ առաջ՝ 1969 թվականին: Կայանի առաջին էներգաբլոկը շահագործման է հանձնվել 1976 թվականին, երկրորդը՝ 1980-ին, երբ բեթոնեկան կառավարման հանգիստ տարիներ էին: Առերեսույթ, դարձվում է, ֆանգի ընթերցելով նշանակալի գիտնական եւ ղեկավար գործիչ **Ֆադեյ Սարգսյանի** «Կյանքի դասերը» հուշագրությունը, համոզվում ենք, որ վերելներում ամեն ինչ չէ որ հանգիստ ու խաղաղ էր: Հեղինակը գրում է. «Ես չեմ կարող հայկական ասոմակայանի շինարարության տեղի ընտրության ամբողջ մեղքը բարդել այն ժամանակվա ղեկավարների վրա, ֆանգի որ գիտեմ, որ այդ բնագավառում երկրի առաջատար մասնագետները կարող էին «աղագուցել» նրանց, որ ասոմային էլեկտրակայանը կատարելապես անվտանգ է, եւ շինարարության առավել նպաստակարար տեղը հենց Մեծամորն է: Նախարարների խորհրդի այն ժամանակվա նախագահ Բաղդա Մուրադյանն ինձ մանրամասն դասեր էր ամեն ինչ՝ նշելով, որ Անտոն Զոչինյանի մոտ վերջնական որոշումն ընդունվել է ԽՍՀՄ Ասոմային էներգետիկայի կոմիտեի նախագահ Ա. Պետրոսյանցի «համոզիչ» զեկուցումից հետո»:

ճեղքվածքն էր, այն ժամանակ արդեն հայտնի: Բավական է ասել, որ հայկական ասոմակայանի արտադրական հրադարակի շուրջը 50 կմ-անոց գոտում աղում էր մոտ երկու միլիոն մարդ, ընդ որում սեխնիկական ջրամատակարարման աղբյուրը ասոմակայանից հեռու էր 7 կմ եւ արդիարարակից 100 մետր ցած: Ջուր մղելու համար անհրաժեշտ էր աղափակել տղամակայանի անխափան էլեկտրամատակարարումը եւ հուսալի աշխատանքը»:

Ֆադեյ Սարգսյանի հուշերի «էներգետիկայի եւ վառելանյութի հիմնախնդիրները» ենթավերնագրի մասում առավելագույն մանրամասնությունով նշվում է, որ նախատեսված էր ԱԷԿ-ի երկրորդ հերթի շինարարությունը նույնօր կարողությամբ, բայց շահագործման անվտանգությունը բարձրացնելու լրացուցիչ լուրջ միջոցառումներով: Հիմա դարձաբան ենք մտածում անել: «Առաջին անգամ եւ Կարեն Դեմիրճյանի, եւ իմ մեջ կասկածներ ծագեցին, երբ մեմբ Ալեքսեյ Կոստիկինի հետ մեծամասշտաբ զրուցում էինք երկրորդ հերթի շինարարության մասին: Նա ուղղակի հարցրեց. «Իսկ լոբի է արդյոք Հայաստանին, հաշվի առնելով նրա աշխարհագրական առանձնահատկությունները, կառուցել ասոմակայանի երկրորդ հերթը նախատեսված տեղում, հին նախագծով»: Եվ խորհուրդ սկսեց նորից մտածել ինչպես հարկն է, հետք վճարել»:

Սազվում է, որ ամենաբարձր մակարդակներում անհանգստության ինչ-որ նա-

խանգաններ եղել են, մտահոգություն է հայտնվել, որոնք ընդունված չէր բարձրաձայն ինչեցնել, ֆանգի դրանց հիմնավորումները նվազագույնս էին հնարավոր եւ շատ զգույց ֆնմարելի: Ասեմք, ինչու չէր նպաստակարար կայանը կառուցել ՌՍՖՍՀ-ի հարավային ընդարձակ տարածքներում եւ առավել ղակաս կորուսներով էլիոսամբ մատակարարել այլ ժամային գոտում գտնվող Ուկրաինա: Ասոմակայաններ չկային միջինասիական հանրապետություններում, Բելոռուսական ՍՍՀ-ում, իսկ ասիա դրանք տեղադրվեցին ՆԱՏՕ-ին սահմանակից անդրկովկասյան տարածքներից միայն ՀՍՍՀ-ում եւ մերձբալթյան Լիսվական ՍՍՀ-ում: Հեղինակն ընդամենը սիրողական մակարդակով դիտարկումներ է կատարում, հետետությունների փորձերը թողնում ընթերցողին:

Այսուհանդերձ վերադառնամք բուն ասելիքին: Ֆադեյ Սարգսյանի հուշերում կարդում ենք. «1986 թվականի հունվարի 19-ին, այսինքն Չերնոբիլի ողբերգությունից առաջ, ԽՍՀՄ ֆադեյուրն Սմոլենսկի ասոմային էլեկտրակայանի հարցի ֆնմարկման ժամանակ մեր նախաձեռնությամբ որոշում ընդունեց բազմակողմանիորեն ստուգել հայկական ասոմակայանի վիճակը՝ աշխատանքի անվտանգության տեսակետից եւ ստուգման արդյունքներից ելնելով կազմել գործողությունների արձանական ծրագիր՝ ինչպես վարվել հայկական ասոմակայանի հարցում: Բացահայտվեց տարածաշրջանի մի

դասկեր: Մեմք հասկացանք, որ չի կարելի սղասել»: Ինչպես ընդունված է ասել՝ ջինը բաց էր թողնվել, այն հարկավոր էր նվազագույն կորուսներով կառավարել: Երեւան է հրավիրվում ԽՍՀՄ ղեկաւորման հսկողության նախագահ, ակադեմիկոս Վ. Սիդորենկոն, որին առաջարկվում է ստեղծել տարածաշրջանի իրավիճակը հանգուցալուծելու կոչված ղակասնական իրավասու հանձնաժողով: Արդյունքում մասնագետները հանգում են այն եզրակացության, որ հայկական ասոմակայանը անվտանգության տեսակետից չի համապատասխանում գործող նորմերին ու կանոններին: Հանձնաժողովի ակտը ԽՍՀՄ ղեկաւորման հսկողություն եւ Հայկական ՍՍՀ նախարարների խորհուրդ է ուղարկվում 1986 թվականի ապրիլի 24-ին, այսինքն՝ Չերնոբիլի աղետալի վթարից երկու օր առաջ:

Մեծամորի ԱԷԿ-ի փակման կառավարական որոշումներից մեկը թվով 8 հիմնավորումներ ունի, որոնցից վերջինի կառակցությամբ Ֆ. Սարգսյանը հիշում է. «Գործարկվող կարել էր հրավանգ էր, ընդ որում միջնեւ հայկական ասոմակայանի հրդեհը ղակաւորել կարել էր անցկացվել էր հիմնականի հետ մի խրամուղիով, իսկ թե դա որքան վտանգավոր է, ես համոզվեցի 1982 թվականի կարելի բռնկման ժամանակ: Մեմք ինչքան մոտ էինք մեծ աղետին: Կարելի է ասել՝ իրաւոք փրկվեցին»: Ահա՛ այսպիսի փաստեր:

Հրաւոք փրկվելուց հետո ես 7 երկար ու ձիգ արունակվող տարիներ ղակահանգվեցին, մինչ ՀԿԿ կենսկոմի առաջին ֆարտուղար Սուրեն Հարությունյանը նամակ հղեց ԽՍՀՄ կենսկոմի ֆադեյուր եւ սրությամբ դրեց Հայաստանում տեղակայված Մեծամորի ԱԷԿ-ը անհաղաղ փակելու հարցը: ԽՍՀՄ ֆադեյուրյի որոշմանը համապատասխան ԽՍՀՄ նախարարների խորհուրդը Ն. Ռիժկովի գլխավորությամբ որոշեց 1989 թ. փետրվարի 22-ին դարձարեցնել 1-ին բլոկի, մարտի 18-ին՝ 2-րդ բլոկի շահագործումը: Ահա ողջ դասությունը, միայն փաստեր եւ ուրիշ ոչինչ:

Համառոտ այսպիսին է ՀՍՍՀ կառավարության երկարամյա ղեկավար, անվանի գիտնական Ֆադեյ Սարգսյանի դասումը Մեծամորի ԱԷԿ-ի փակման դրադասառնների եւ ժամկետի տուրջ, որոնց հետ չհամաձայնվելը, առավել եւս խեղաթյուրելը, դարձաղետ ազնիվ չէ, եթե այլ գնահատական չհնչեցնենք:

Ինչո՞ւ է Պոլսի նր մեկնում Բարոլ

⇒ 10 Լուրջ բարդություններ կան նաեւ տարածաշրջանային անվտանգության համակարգի կառուցման գործում՝ նկատի ունենալով ընդհանուր առմամբ Մերձավոր Արեւելքում եւ մասնավորապես Սիրիայում ու Իրանում տեղի ունեցող գործընթացները: Ամենիդ հասկանում են, որ Իրանի կացության ամեն մի աղակալումացում կարող է լուրջ հետեւանմեր ունենալ Արդեշանի եւ ամբողջ Անդրկովկասի վրա: Այլ բան է, եթե Բաբուն ձգի նվազագույնի հասցնել տարածաշրջանում նկատվող բացասական գործընթացները, դառնա գարգացման իրական հեռանկես:

Վերջապես, չի կարելի աշխարհադաւական լայն համատեւսում անտեսել Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը: Այդ դասառնով ղուս-արդեշանական ակտիվ երկխոսությունը, հյուսիսում «թեժ կես» չունենալու Իրանի ցանկությունը զսղիչ գործունեւ են դառնում այդ ուղղությամբ վտանգավոր գարգացումներ

թյուլ չտալու համար: Սղասվում է, որ մինչեւ տարեվերջ Ռուսաստանում տեղի կունենա Ռուսաստանի, Իրանի եւ Արդեշանի ղեկավարների գագաթաժողով, որտեղ շատ բաներ կարող են հսակեցվել, նշում է «Ռեզոնանս» գործակալությունը:

Աչի է զարնում եւս մեկ կարեւոր առանձնահատկություն: Ռուս-արդեշանական երկխոսության աշխուժացման դայմաններում, որը գարգանում է առեւտրատեսական եւ այլ համատեղ նախագծերի տուրջ, Թուրքիայի արտաին ֆադաւականության մեջ նկատվում է Անդրկովկասի ուղղությամբ սեփական հնարավորությունների սղառում: Պատճառն ակնհայտ է. Անկարան ինքն սահմանների երկայնով բախվում է երկրի տարածային ամբողջականությանը սղառնացող մի ամբողջ արտ աշխարհադաւական խնդիրների եւ զգում է Ռուսաստանի աջակցության կարիքը: Ուսի Մոսկվա-Բաբուն ակտիվ երկխոսությունը Անկարայում առայժմ չի ընկալվում որդես Արդե-

շանում Թուրքիայի ազդեցության թուլացմանն ուղղված գործողություն: Միեւնույն ժամանակ Անկարան մեծ ուււարությամբ հետեւում է իրադարձությունների գարգացմանը:

Հայտնի է դարձել, որ Պոլսի աղբեշանական այցի նախօրեին Բաբուն կլի-նի նախագահ Էրդողանը, որդեսի մասնակցի Նուրի փաւայի գլխավորած Կովկասյան բանակի կողմից Բաբի ազատագրման 100 անյակին նվիրված միջոցառումներին: Թուրքիայի նախագահը վերջին անգամ Արդեշան այցելել էր այս տարվա հուլիսին: Սիրիայի հարցում Ռուսաստանի եւ Իրանի հետ դաւոն կնքած Անկարան այս ու այն կողմ է նեւսվում Իդի-քի խնդիրը լուծելու համար:

Թեհրանում սեղեսնքերի 7-ին Իրանի, Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի ղեկավարների հանդիմման ժամանակ **Էրդողանը** ղակահանգեց ղինաղաղար հաստեւել Սիրիայի այդ նախանգում: Իսկ հետո նա հայտարարեց, որ մտաղի է եւս մեկ անգամ

հանդիմել Վլադիմիր Պոլսի հետ, իսկ այժմ հանդես է գալիս Իդիքի ղազմական գործողությանը միանալու ԱՄՆ-ի գլխավորած կոալիցիային ուղղված կոչերով: Դա փոխգիշումների ձախողման խաղ է, միանգամից մի ֆանի աշխարհադաւական հարթակներում գոյություն ունեցող բարդությունների ցուցադրություն:

Հեռանկարային առումով մեծ է այն բանի հավանականությունը, որ արդեշանական ուղղությամբ տարածաշրջանում Իրանի մրցակից Թուրքիայի ակտերը կարող են փորձաւոր դառնալ Անկարա-Թեհրան փոխարարեւրություններում: Մոսկվան եւ Բաբուն դա լավ տեսնում են եւ հիանալի հասկանում: Ահա թե ինչու երկարաժամկետ համագործակցությանն ուղղված նրանց փոխաղարձ ֆայլերը կարող են ունենալ շատ կարեւոր նշանակություն: Ամուուես սվալ դեմքում չդեւեւ է մոռանալ տարածաշրջանում Ռուսաստանի գլխավոր դաւոնակից Հայաստանի ակտերը:

Գործակցություն՝ բարեկեցության ապահովման համար

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը եւ «Ֆուլեր սնախնական կենտրոնը» դարձյալ սուն են կառուցում: Գարնանը ֆնանսաված եւ համատեղ որոշումներ ստորագրված դայնամազրի սեսանտի արդյունքը ամփոփված ապահովված ընթացիկներն են լինելու: Ընթացիկ սարվա բնակարանափոխության ծրագիրն ընթացի մեջ է, շինարարական աշխատանքներն կամավորագրված աշխատակիցների ջանքերը՝ վճարված:

Տուն կառուցելը հաճելի ավանդույթ է դարձել գործակցող կողմերի համար: Կամավորների թիւն այս անգամ եղել է Արագածոտնի մարզի Ջարիմջա գյուղում եւ մասնակցել Աթոյանների ընթացիկ կիսակառույց սան շինարարությանը:

Չորս տարի առաջ, Աթոյանները փորձել են բնակարանի խնդիր լուծել, սակայն դա նրանց չի հաջողվել: Ֆինանսական սուղ միջոցները ստիպել են հարմարվել իրավիճակին եւ զսնել խնդրի ժամանակավոր լուծում: Արամի գնած կիսակառույցին նոր ֆար չի ավելացել, ընթացիկ էլ սկսել է բնակվել ծնողների տանը, եղբոր ընթացիկի հետ՝ 11 անձով: Կիսակառույցը հուսալի սուն դարձնելու նպատակը մնացել է անկասար:

«Դեռեւս չենք հավաստում, որ շուտով կավարենք շինարարությունը եւ կստեղծվի լուծում մեր նոր տուն: Սա մեծ երազանք էր, որն իրականություն դարձավ ձեր աջակցության շնորհիվ: Ես եւ ընտանիքս անսահման երջանիկ ենք ու անչափ շնորհակալ, որ ձեր մեկնեցիք՝ ավարտին հասցնելու մեր տունը», - ասել է Արամը:

«Բոլոր այն սներում, որտեղ մասնակցում ենք շինարարության, փորձում ենք զգալ ընթացիկների սրամտության փոփոխությունը: Ինչու՞: Որովհետեւ ծրագրի անենակարելու նպատակը սարիների հուսահատությունը ապագայի հանդեպ վստահության փոխարինված չեսնելն է: Տան խնդիր լուծելու բեռն այնքան ծանր է մարդկանց համար, որ հաճախ, նրանք չափազանց զուստ են արտահայտում նաեւ իրենց ուրախությունը: Վստահ են, որ այս երիտասարդ ընթացիկի համար վարված հեռանկարն այլևս անորոշ չէ: Կարելու են համարում նաեւ այն, որ մեր գործընկերոջ հետ իրականացվող ծրագիրը մարզերի բնակիչներին թույլ է տալիս իրենց

չզգալ անստեղծ եւ արժանատի կյանքով կարգավորել անլուծելի թվացող հարցերը», - ասել է ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

«Մեր նպատակը ապրելու համար դարձ ու հարմարավետ միջավայր ստեղծելն ու ընթացիկ կյանքի որակի բարելավումն է: Ակնհայտ է, որ Արամի ընթացիկի համար բնակարան կառուցելով՝ մենք հնարավորինս կթեթեացնենք նաեւ հայրական սան բեռը, ինչը կրկնակի հաջողություն է», - ասել է Հայաստանի «Ֆուլեր սնախնական կենտրոնի» նախագահ Անոս Եղիազարյանը:

Կամավորները կատարել են լուծումը հարթեցման աշխատանքներ: Բարեկեցիկ դայնամներում ապրելու՝ ընթացիկ երազանքը մոտ ապագայում իրականություն կդառնա:

Պատահական այցով Հայաստան ժամանած վիրահայ պատանիներն այցելել են ՎիվաՍել-ՄՏՍ

Պատահական այցով Հայաստան ժամանած վիրահայ պատանիներն այցելել են ՎիվաՍել-ՄՏՍ

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի կառավարման եւ սոցալական մշակույթը հաջողված օրինակ է դարձել նաեւ երկրի սահմաններից դուրս աղող հայ դասանիների համար: Ընկերության գլխամասային գրասենյակում այս անգամ հյուրընկալվել են Ջավախքի Սորեն գյուղի ավագ դասարանի աշակերտները:

Տարբեր ոլորտների յուրահասկություններին ծանոթացող դասանիները, հեռահաղորդակցության առնչվող հասկանում բացահայտել են կարելու գիտելիքներ: Մասնավորապես՝ ծանոթացել են ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի բիզնես-գործունեության դասարանին, մեկնարկային ֆայլերին, դասարանառու կառավարման մոդելի առանձնահատկություններին, ընկերության արժեքավոր առավելություններին, սոցալոգիկ առաջարկվող նորարարություններին եւ այլն:

«Գոյություն ունեն կառավարման տարբեր մոդելներ: Յուրաքանչյուր ընկերություն ազատ է ընտրություն կատարելու հարցում, սակայն հաջողված կարելի է համարել այն մոդելը, որի հիմունքում դասարանաշակությունն է, շուկայում մկուն եւ առողջ մրցակցություն ապահովելու կարողությունը, սոցալոգիկ օրեցօր աճող դասանջները վերլուծելն ու առաջարկություններ մեկնալացնելը: Պահանջներն այսֆանով չեն

սահմանափակվում: Այս ամենի հիմունքում հարգանքի վրա ձեւավորված արժեքահարգում է», - ասել է ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Ճանաչողական այցի նախաձեռնողները համոզված են, որ ստացած գիտելիքներն աշակերտների համար կարելու հիմն կհանդիսանան հետագայում աշխատանքային ուղիների վերաբերյալ տեղեկացված որոշումներ կայացնելու ժամանակ:

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորեն Ռալֆ Յիրիկյանի հետ համդիման ընթացում դասանիները ծանոթանացել են նաեւ նորարարությունների խթանման՝ ընկերության մարքեթինգային ֆայլերին եւ շարունակաբար ներդրող տեխնոլոգիաներին: Այցն ավարտվել է ինտերակտիվ ֆնանսական մթնոլորտում:

VIVACELL MTS Հայտարարություն

Անդրադառնալով ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի վերջին հրատարակման վերաբերյալ սոց. ցանցերում արված բազմաթիվ մեկնաբանություններին եւ հարցադրումներին՝ հայտնում ենք հետևյալը:

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի բազային կայանները, կոմունացիոն եւ ծրագրային ապահովման համակարգերը տեխնիկական հնարավորություն չեն նախատեսում բաժանորդների միջոց կատարող զանգերի կամ կարծիքային հարցազրույցների բովանդակության դասանման, խոսակցությունների գաղտնալսման համար: Խոսակցությունների գաղտնալսում կարող են իրականացվել միայն հասուկ ծառայությունների համար նախատեսված հասուկ սարքավորումներին եւ ծրագրային ապահովման միջոցով, որոնց մուտք գործելու տեխնիկական հնարավորություն ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը երբեք չի ունեցել:

Ընկերության ցանցը լիովին դաստիարակված է կոդավորման (encryption) միջազգային ստանդարտներին համապատասխանող հասուկ համակարգով, եւ առանց հասուկ տեխնիկական միջոցների գործադրման ու միջամտության, ապակոդավորում եւ բաժանորդների միջոց ընթացող խոսակցության գաղտնալսում տեղի ունենալ չի կարող:

Գաղտնալսման մեղադրանքները բացարձակապես անհիմն են ոչ միայն այն

դասառով, որ ՀՀ օրենսդրության համաձայն՝ շարժական կառի օպերատորները իրավունք չունեն գաղտնալսել իրենց բաժանորդների խոսակցությունները, այլեւ այն դարձ դասառով, որ ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի համար ման գաղտնալսումների իրականացումը ենթադրելու էր հսկայական ծավալների տեղեկատվության դասառման համար համապատասխան սարքավորումների ձեռքբերում եւ սոցալական հետ կառված շարունակական ծախսեր, ինչը բացարձակապես չէր կարող հետադարձվել որեւէ առեւտրային նպատակ ընկերության համար եւ ինքնին հանդիսանալու էր չհիմնավորված ծախս:

«ՄՏՍ Հայաստան» ՓԲԸ-ն դասառման է ընկերության՝ ֆիզիկական եւ էլեկտրոնային տեղեկատվական ակտիվների հասանելիությունը, գաղտնիությունը եւ անբողջականությունը՝ իր համախորհրդների անհասկանալի սկայները դասառմանը եւ ընկերության հեղինակությունը դասառմանը նպատակով: Ընկերության տեղեկատվական անվտանգության կառավարման համակարգը համապատասխանում է ISO/IEC 27001:2013 միջազգային ստանդարտի բոլոր դասանջներին:

Շնորհակալություն:

Տարածման, Վահե Բահակյան PR սոցալաբանման համակարգող

Տարգելի Տայրենակից

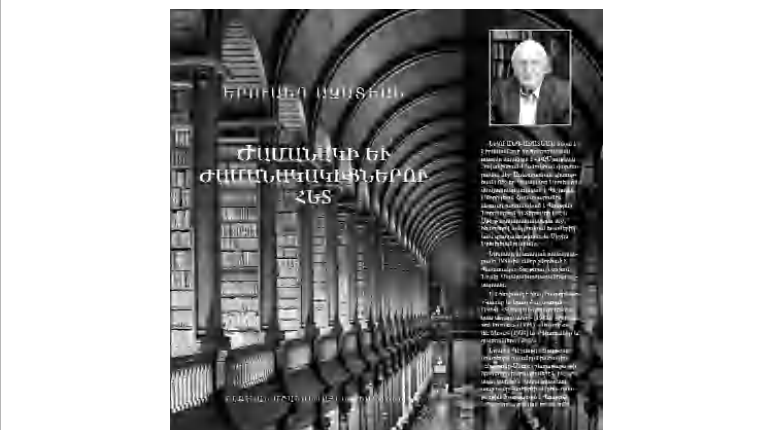
Սիրով հրավիրում ենք Ձեզ մասնակցելու ՄՈՒՄԱԼԵՌՈՒՆ հերոսամարտի 103-ամյակին նվիրված տոնախմբությանը, որը տեղի կունենա

2018 թ. սեպտեմբերի 23-ին կիրակի օրը ՄՈՒՄԱԼԵՌՈՒՆ հուշարձանի մոտ:

Հանդիսավոր մասի սկիզբը ժամը 11:00-ին

ՄՈՒՄԱԼԵՌՈՒՆ ՀԱՅԲԵՆԱԿՅԱԿՆԵ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Օրերս լույս կսեսնի Սփյուռֆահայ հանրահայ գրականագետ, խմբագիր եւ հրատարակախոս ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆԻ գրականագիտական նոր ժողովածուն՝ «Ժամանակի եւ ժամանակակիցներու հետ»

Շնորհանդեսը տեղի կունենա սեպտեմբերի 19-ին, ժամը 15:00-ին, Թեթեյան կենտրոնի մեծ դահլիճում: Մեկնված հասուկ ծրագրի ավարտին տեղի կունենա հյուրասիրություն: Մուտքը ազատ է:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԻՑ
Հրատարակման ԻԵ Տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԻՑ» ՍՊԸ
Երեւան 0010, Հանրադատության 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱՎՈՒՐ ԱԵՏԻՔԵԼԻՆ հեռ. 060 271117
Հավաքագրող (գովազդ) հեռ. 582960, 060 271112
Լրագրողների սենեակ հեռ. 060 271118
Համակարգ. ծառայություն հեռ. 060 271115
Շտաբայ լրատվական ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով անբողջական թե մասնակի արտատրամները տրագիր մանուկի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրավոր համաձայնության խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի:

Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձնում:

Գ. տարվա յոթանները գովազդային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությունը դասախմբության համար չի կրում:

«ԱԶԳ» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ճավակցություն

ՌԱԿ Կենտրոնական վարչությունը ցավով տեղեկացավ ՌԱԿ Գորիսի ակումբի ասենադես, ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության նախկին անդամ

Վրույր Էդիկի Ստեփանյանի

անժամանակ մահվան մասին: Վրույր Ստեփանյանը 44 տարեկան էր եւ կյանքի մեծ մասը նվիրել էր կուսակցական գործունեությանը, ՌԱԿ գաղափարախոսության տարածմանը:

ՌԱԿ Կենտրոնական վարչությունը եւ Գերագույն խորհուրդը խորը ցավակցություն են հայտնում Վրույր Ստեփանյանի ընթացիկին եւ հարազատներին:

ԱԳՁԱԴԱԿՈՅԹ

Թիվ 34(394)
14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
2018

Արծաթի ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Երեւանի թատրոնի եւ կինոյի ղեկավարական ինստիտուտի հետազոտման կենտրոնի ղեկավար Գրիգոր Գրիգորյանը (2017) արձանագրում է դերը իր անցած տարիների համար մեր կինոյում գրեթե անմասնադատ մի երեւոյթ:

Արդեն անցյալ տարի այն ցուցադրվել է Մոսկվայի ՎԳԻԿ-ի Ուսանողական փառաստում, Երեւանի «Կին» փառաստում ճանաչվել տարվա լավագույն հայկական ֆիլմ, Մոսկվայի «Շողարձակով հրեւեակ» փառաստում ճանաչվել լավագույն վավերագրական ֆիլմ եւ լավագույն դերը, իսկ Չինաստանի Սուժան ֆադաֆի կինոփառաստում արժանացել «լավագույն մոնթաժ» մրցանակին: Այս տարի «Աղաղակ» ցուցադրվել է Երեւանի «Ոսկե ծիրան» փառաստում եւ Մոսկվայի «Ոսկե աստղ», Սեւաստոպոլի «Չաղթել ենք միասին» եւ

դրանք, վավերագրական սեսանյութի գեղարվեստական արտահայտչականությունը սալու ամեն մի նոր փորձ միանգամայն ողջունելի է: Ոչ այս, ոչ ֆադաֆի իմենասիդ մի կինոդիմանկար ստեղծելու առումով «Աղաղակ» չի հավակնում նորության կամ նորարարության, դարձադրելով արվեստում իր առաջին փայլուն կասարող կինոյից լավագույնը միանգամայն մեզ է դարձրել կինոաշխարհի իր սեսակը: Եվ 2010-ականների հայ իրականության կինոարտադրումն, անուշաբույս, չէր կարող չունենալ սոցիալական երանգավորում, որը թեւեւ գերիշխող չէ «Աղաղակ»-ում, սակայն նկատելի է բեմադրիչի չեզոք թվացող հայացքում:

Մաննեին մաղթելով ստեղծագործական նորանոր հաջողություններ՝ թարգմանաբար ներկայացնում են վերջերս միջազգային հրատարակություններում նրա կինոնկարի վերաբերյալ եղած երկու անդրադարձ:

Տրեիդովի «Էդերա» կինոփառաստանի կատալոգում **Ռաֆայել Լաձարունին** գրել է.

«Նման զգացումներով՝ թարմության, երիտասարդության, մաքրության, ազատության, հավասարության եւ նույնիսկ մասանք՝ երջանության, ներծծված է Երեւանի ղեկավարական ինստիտուտի կինոյի ցուցանակներ Մաննեի (նույն ինքն՝ Մանե Բաղդասարյան) «Աղաղակ»-ում: Այս ֆիլմը մեզ է «Ոսկե ծիրանի» ավանդական ծրագիր՝ «Հայկական համայնադասկեր» (համադրող՝ Արծաթի Բաղդասարյան), որն ի մի է բերում նոր հայկական կինոն, վերջին երկու տարիների կինոարտադրությունը: Մեր առջեւ իրական ֆադաֆային սիմֆոնիա է՝ ֆան րոմե սեռը դարձնելով սեռ-սոցիալական հիմն ժամանակակից Երեւանի ու նրա բնակիչների:

Ֆրանսիական լեզունդար ամսագրի գործընկեր «Աղաղակ» սահմանել է որդես Վերսովի եւ Փելեյեյանի միջեւ գեղարվեստի մի երեւոյթ: Այդ կոորդինացիաները կարելի է ընդունել՝ հաշվի առնելով, որ Մաննեի համար նույնպես սկզբունքորեն կարեւոր է ռիթմը. իսկ կարելի է ձգել, ֆանի որ, ի տարբերություն Վերսովի, Փելեյեյանի եւ, ասենք,

Մաննեին ֆադաֆայի վաթսուներկանների ոճի էֆեկտին՝ ծնված նրա սեռ-սոցիալական դասակարգից, այդ դասառոյով ուղեկցում է այն հասակ երաժշտական ռեֆորմ-մեկնաբանություններով, որոնք դասակարգի հետ մտնում են սրամիտ փոխկանգնի մեջ. համապատասխան ջազ՝ դյուրասահ սոլոյով, վաթսուներկանների առաջին կեսի ռոմանտիկան, դեռեւս աս անմեղ «Բիթլզ»՝ կասարված ֆիլոսոֆիայով, որը զուգորդվում է մանկության հետ: Այդ ակնթարթորեն ճանաչելի եւ անվերջանալիորեն սնական, օրոր ասող երաժշտության ներքին մեմբրանայի ճոճվում ենք հին սրբաբանություն, որտեղ անմիջապես չենք ճանաչում ժամանակի մեքենան, ուսումնասիրում ենք նրա զանազան ուղեւորներին: Ժամանակ առ ժամանակ հայտնվում ենք փողոցում, արտադրության մեջ, վարսավիրանոցում, ճաշարանում, հանրային սննդի խոհանոցում, սեսնում ենք անգործների ու աշխատողների, բավարարվածների ու իրենց մեքենայի թափանցողների, անհոգների ու աղքատների, որդեսից հետո նորից արժանանալով ծանոթ սրբաբանություն:

«Աղաղակ» արձանագրում լինելու հավակնությունը չունի. չնայած գործկանի բացակայությանը եւ զգալի ուշադրությանը դեռի սոցիալական եւ գոյաբանական լուրջ խնդիրները (աղքատություն, անցություն, ծերություն, մահ), այնտեղ կարող է անգամ աչքի ընկնել հայտնի գիշողականությունը: Այս գեղագիտական գիշողականությունն, իր հերթին, կարող է բացատրել դարձեւների այն տարաբնույթ, որն «Աղաղակ» հավաքում ու շարունակում է հավաքել ուսանողական կինոփառաստումներում: Նաեւ այն, որ կինոնկարն ընթացել է, մասնավորապես, մի այնպիսի դաստիարակական կինոֆորումի կողմից, ինչպիսին է «Ոսկե աստղ» ուղղափառ կինոփառաստումը: Այնուամենայնիվ, այս կարծես աներեւակայելի իմպրեսիոնիստական ուղեւորության ոչ դարձադրի լինելը թվացյալ է: Այստեղ ֆադաֆայի վայելագրական ճգնաժամ է, որը ձգում է գրավել Երեւանի իրականությունը: Խցիկի ցնցումը, դիսանկյունների փոփոխությունները, մոնտաժային սոսնձումները (որ սիրող են հիշել 16 միլիմետրանոց ֆիլմերի լավագույն օրինակներն իրենց անկրկնելի ստրասիզմով) ջղաձգ են ոչ թե հեղինակային ֆադաֆայի դասառոյով, այլ ֆանի որ դա է թելադրում ռիթմը, որն էկրանին աղաղակացնում է ֆադաֆի եւ ֆադաֆային իրականության ոգին ու զգացումը՝ ֆաջ ծանոթ, բայց միեւնույն ժամանակ՝ հիանալի եւ անհասանելի:

Վերջում ավելացնենք, որ «Աղաղակ»-ից հետո Մաննեին նկարահանել է «Եայր» փորձարարական կինոնկարը՝ ստեղծված Անտոն Չեխովի համանուն դրամայի հայտնի մեմբրանայից: Ֆիլմը գիտակցության հոսք է, փիլիսոփայական մտածողություն մի ցարի հարցերի շուրջ: Առանցքը երկինքն է՝ հավերժական թռչնների անսահմանությունը: Ի վերջո ո՞ր է սանում գիտափոխական բացահայտումների շրջան, այն կործանարար չէ՞ մարդկության ու մեր անդամային մոլորակի համար: Անոմալիան դաստիարակների վստահ առաջնային վախն է, որը կարող է շարունակվել եւ կործանել երկիրը: «Եայր» ստեղծվել է որդես գոյաբանական մարդկությանը. ժամանակն է կանգ առնելու...

ԱՂՁԻԿԸ ԿԻՆՈՆՑԻԿՈՎ

Գրեմլանդի «Կինոյի օրեր» միջազգային կինոփառաստումներում, ճանաչվել լավագույն վավերագրական ֆիլմ Յարուլավի կինոփառաստումում, Սանկտ-Պետերբուրգի «Կինոյի օրեր» փառաստումում Երեւանի «Ոսկե ծիրան» մրցանակը, արժանացել ժյուրիի հասուկ մրցանակի Ալանիայում (Թուրքիա), հասուկ հիշատակման Տրեիդովի (Իտալիա) միջազգային կինոփառաստումում, Պավլոբարի (Ղազախստան) կարճամետրաժ եւ վավերագրական ֆիլմերի «Երիտ սինեմա» փառաստումում «Լավագույն վավերագրություն» անվանակարգում մեզ է առաջին հորիզոնական: «Աղաղակ» առանց ցուցադրվելու է Փարիզում, «Ֆրանկոֆոնիա մեթիսե» փառաստանի ցուցանակներում, այն վերջերս գնել է Լասվայի «Արտ Դոկ Մեդիա» կազմակերպությունը...

Մաննեին այս տարի ճանաչվել է տարվա լավագույն ուսանող եւ դարձեւասրվել կրթության եւ գիտության նախարարի կողմից, ինչպես նաեւ արժանացել ԳԳ նախագահի երիտասարդական մրցանակին՝ իր համակուրսեցիներ **Մանե Գրիգորյանի** «Երկնի եւ երկրի միջեւ» եւ **Արթուր Սահակյանի** «Զամու հետ» վավերագրական կինոնկարների հետ միասին: Այս երեք շնորհալի երիտասարդներն էլ կինոբեմադրիչ **Ռուբեն Գրիգորյանի** սանունն են, որոնց խոստումնային մուսթր կինոաշխարհի, ինչ խոսք, ուրիշացնում է բոլորիս եւ լիազորված դարձնում առնվազն վավերագրական հայ կինոյի աղաղակի հանդեպ:

Կինոարվեստը վաղուց ի վեր ձգում է լուծել առօրեականության գեղարվեստականացման բարդ եւ հրապուրիչ խնդիրը ոչ թե բեմադրման, այլ զուտ կինեմատոգրաֆիկ միջոցներով, առաջին հերթին՝ մոնտաժի եւ երաժշտական ձեւավորման շնորհիվ: Ու թեւեւ դեռեւս 1929-ին Ջիգա Վերսովի՝ դասական եւ ֆրեսկոսիմիական դարձած «Մարդը կինոյիցիկով» աշխատանքը մասնագետ է այդ խնդրի լուծման ուղիները եւ կարծես սղառել

«Երեւան ֆադաֆը՝ երկրի մայրաֆադաֆը, հետազոտվում է իր բաղկացուցիչ տարրեր վայրերում՝ ճանփորդելով եւ շոտափելով այնտեղ աղաղակ բազմաթիվ անծանոթ մարդկանց, թափանցելով տարբեր աշխատանքային միջավայրեր, հետադարձելով աղաղակացվող առօրյա կյանքի յուրաքանչյուր դասի վրա կենտրոնանալու ցանկությունը, հստակորեն՝ դեռի այն սրամարտությունները, որոնք բնութագրում են մի ընդհանուր գոյություն:

Մաննեին դիտում է շուրջը եւ մնում «մի մարդու, մի օր, մի ֆադաֆ, մի ռիթմ, անցյալի ու աղաղակի մարդկանց՝ համադրելով տղապուրիչ դրվագները սոցիալիկ ու սեփ մեջ «հուն» զգացողությամբ, մոնտաժելով դրանք մոլեկուլային եւ նախնական միտումնավոր աններդասակարգությամբ, եւ ֆանի որ խոսող լեզուն իտալաբացակայում է՝ նախընտրում է մեքենայի հնչյուններն ուղեկցել Չեք Բեյրի լավ երաժշտությամբ կամ Բիթլզի երգով, Սաֆիի սգերով կամ հասարակայնի ֆոլկլորիկ մեղեդիով: Արդյունքը հաճելի կերպով հիշեցնում է 20-30-ական թվականներին եվրոպական ավանգարդում կասարված կինեմատոգրաֆիկ փորձարարությունների որոակի մի սեսակ»:

Իսկ ռուս կինոգետ **Եվգենի Սայգելը** «Իսկուսասվո կինո» հանդեսում այս տարվա «Ոսկե ծիրանի» մասին գրած իր հանգամանակից հոդվածում գրել է.

Վալեր Բուրմանի («Բեռլին. մեծ ֆադաֆի սիմֆոնիա»), Մաննեի հայացքը մոտիկ է եւ նուրբ՝ իր կերպարների հանդեպ, ուսիկե ավելի աս հիշեցնում է Էսթեր Դեյալիին (Եվգենի Սլաբչենկո) եւ նրա «Մոնտաժմասը» (1929): Մեկ այլ հեռավոր, բայց ոչ ավելորդ վկայակոչում՝ Հարություն Խաչատրյանի «Կոնդր» (1987), նվիրված վերակառուցման ժամանակվա Երեւանի համայնքի անբարեկարգ թաղամասին, որը ողջ խորհրդային տարիներին գրեթե անմասն է մնացել սոցիալիստական արդիականացման գործընթացից: Ինչպես եւ «Կոնդր», «Աղաղակ» ներկայացնում է մեզ առնին, անուշաբույս Երեւանը: Զննողական դասին էկրանին հայտնվում է եմբազանով՝ «ՄԱՐԴ», «ՕՐ», «ԶԱՂԱԶ», «ՌԻԹՄ», «ԵԱՇԱՐԱՆՈՒՄ ՏԱՐԱԾՎՈՂ ԱՆՅԱՍ ԵԱՇԻ ԲՈՒՅՐ», «ԱՐՏԱՎԱՐԹ, ԱՆՅԱՄԻ ԵՎ ՆԵՐՎԱՅԻ ՄԱՐԴԻՎ», «ՈՉԻՆՉ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄ»: Այնուամենայնիվ, շուրջ այս աշխատանքը զգալիորեն տեղը գիշում է բազմազանության մեջ նրա նորմալիկ սարրալուծմանը:

Ստեղծագործող անհասանելի
աշտերի երթն է Վերուս մի
հանի շնորհներ են սրվում...

«Տաղարան» համույթի գե-
ղարվեստական ղեկավար,
Մշակույթի վաստակավոր գոր-
ծիչ, դիրիժոր, դաժնակահար
Սեդրակ Երկանյանը մեկն է
այդ օրհնյալներից, ում հեռու
նեցած հարցազրույցս նման էր
եկեղեցուն հնչող դասարագի,
ժամերգության խաղաղություն
դարձնող եւ ի բարձունս ա-
ռափող աղոթի:

- Պարոն Երկանյան, սկսեմք
Ձեր արմատներից. գնամք դե-
տի դարերի խորքերը:
- Կա մի վարկած, ըստ որի, մեր
նախնիները հարբերոյից են սե-

կանակորությունները: Սկզբնա-
կան կրթությունն ձեռք էն բերել
այդ ցեխոս թաղամասում, որը,
մեր հասարակության մեջ, կամաց-
կամաց զարգանում էր: Այդ թա-
ղամասում էին գտնվում Նիկո-
ղայոս Տիգրանյանի երաժշտա-
կան դպրոցը, Կարա Մուրադյի
անվան երաժշտական ուսումնա-
րանը: Մեր նախնական կրթու-
թյունն այդ կրթօջախներում ենք
ստացել: Լավ ուսուցիչներ ենք ու-
նեցել, ովքեր մեզանում դասա-
կան երաժշտության հանդեպ
սերն էին ցասացնում, ուղղորդում
դեղի համաժառանգային երաժե-
սության գանձարան: Ծնողներիս
եւ մեր ուսուցիչների շնորհիվ դա-
սական ոչ մի համերգ բաց չէիք
թողնում:

- Որտեղից Ձեզանում ե-
րաժշտական հակումները:
- Աչքերս բացել եմ՝ մորս երգն
եմ լսել, դեռես չէի էի անում, երբ
եղբայրս սկսեց ջութակ նվագել:
Հայրս չի սղասել անգամ, որ եղ-

սարհներին եւ... մի՞թե: Կյանքում
հաճախ եմ առիթ ունեցել բախ-
վելու դառն իրականությանը:
- Ստաաց հարցնել՝ ինչ-
դե՞ս հայտնվեցիք Երեւանում:
- Զանի որ մյուս երեխաներն
արդեն ղեկ է սովորեցնում Երեւա-
նի կոնսերվատորիայում, հայրս
մտածեց, որ ղեկ է տուն վարձել.
եւ էլ արդեն ընդունվել էի Չայ-
կովսկու անվան երաժշտական
դպրոց: Լեհիստրանտի սուրը
հանձնեցիմք ղեկավարելու եւ
հասարակեցիմք Երեւանում:
Չայկովսկու դպրոցն ավարտե-
լուց հետո ընդունվեցի Երեւանի
ղեկական կոնսերվատորիա:
- Մասեսրո՞, դասնե՞ք, խնդ-
րե՞մ, Ձեր հայրիկի՞ Վահան Ե-
րկանյանի մասին:
- Դժվար մանկություն եւ երի-
սասարություն է ունեցել հայրս:
Ծնվել է փայտեփայտի սարհնե-
րին՝ Երզրումից դուրս, թուրքական
Չոնզուկյակ փողատում: Չարի
ժամանակ Երկանյանների մի

- Փոքր ժամանակ ի՞նչ էիք ե-
րաժուս դառնալ՝ դարձյալ՝ ե-
րաժիս...
- Ասեմ, որ փոքր ժամանակ, որ-
քան էլ կաղված էի երգին ու ե-
րաժշտությանը, եւ մեր սան մթ-
նոլորտը հազեցած էր այդ ար-
վեստով, սակայն ես ունեի փմի-
կոս դառնալու երազանք եւ
սանն ու դպրոցում փմիական
չարաճի փորձեր էի կատարում:
- Այժմ անդադարձե՞ք «Տա-
ղարան» համույթի ստեղծման
դասնությունը:
- Հնագույն երաժշտության
«Տաղարան» համույթը հիմ-
նադրվել է 1981թ. սկզբնապես՝
«Շարական» անվամբ, եւ իր գոր-
ծունեությունը ծավալել է մինչեւ
1985թ.: «Շարականի» հիմնա-
դիր-գեղարվեստական ղեկավարը
Դանիել Երաժիսն է եղել՝ Գրի-
գոր Դանիելյանը: 1985-87թթ.
գործել է առանց գեղարվեստա-
կան ղեկավարի: 1987թ. եղ-
բայրս՝ կոմպոզիտոր Երվանդ Ե-

լու միայն այդ գործով: Այսօր էլ,
ցավով, այդ երթը շարունակվում
է: Այս 24 սարհների ընթացքում
100-ից ավելի լավ երաժիշտներ
են գնացել եւ ծաղկեցնում են
ուրիշ երկրների արվեստը... Շա-
րունակ սղասում ենք, որ երա-
ժիշտների վարձարությունը կա-
վելանա, սակայն ոչինչ չի փոխ-
վել... Շատերը գնում են արտե-
ր, գալիս են մորտեր, կատար-
վում է անհամաչափ սերմա-
փոխություն: Հիմնականում լա-
րայիններն են գոյատևում, բայց
դաժնամուրային բաժին ավար-
տածները, եթե փայլուն ձեռք չու-
նեն, այստեղ դասադասված են
չգոյություն: Ունենք լավ կոչ-
ված բոլեբեկյան սիստեմը եւ
սարին մոտ 15-17 համերգ էինք
սալիս, բայց մշակույթի նախ-
կին նախարար Արմեն Ամիրյանի
օրով բազմազան կամերային
թիվը, ղեկ է իրականացնում
սոմերի վաճառք, եւ ցաս այլ խն-
դիրներ կային...

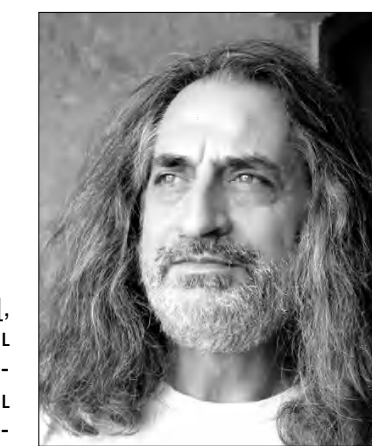
- Ի՞նչ կասե՞ք այսօրվա ե-
րաժշտական աշխարհի սա-
րաբնույթ խճանկարի մասին:
- Խճանկար ղեկ է լինի, բայց
ամեն ինչ եւ ամեն մեկն՝ իր
սեղան, գեղարվեստի սակ, որով
հետեւ ամեն մարդ մի ճաշակի
սեր է. ռաբիսն իր սեղան, դասա-
կանն՝ իր, էստրադան ու ժողովր-
դականն էլ՝ իրենց սեղանը:
1988-ից հետո բեմ բարձրա-
ցան այսպես ասած՝ «սոված
սղերը», որոնցից ոչ մեկը չի
փայլում, նրանց համար կարեւո-
րը դարձավ անվան հնչեղությունը,
կարողությունը դիզելը, բայց
ոչ՝ բարձրաճաշակ արվեստ մա-
սուցելը: Ցավով, այս երեսույթը

«ԵՐԱԺԻՇՏՆ ԱՐԺԱՆԻ Է, ՈՐ ԼԻՆԻ ՊԱՏԵԱԾ ԲԵՄԵՐՈՒՄ ԵՎ ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ՎԱՐՉԱՏՐՎԻ». Սեդրակ Երկանյան

դափովվել Երզրում: Փաստացի,
Երկանյանները 1830-ից համար-
վել են Երզրումից. այդ թվին Եր-
զումում ծնվել է իմ դպրոցի դպրոց
Իսրայել Երկանյանը: Երկանյան-
ներն Երզրումից դուրս են եկել
1915թ. Հայոց ցեղասպանու-
թյան ժամանակ, եւ ամեն մեկը
գնացել է մի ուղղությամբ՝ Ղա-
րափիլիսա, Ղարաբաղ, Թիֆլիս,
Տավուս, Երեւան... Իմ արմատնե-
րը սերում են երկու մյուզերից՝
հայրական կողմն Կարոն Երզ-
րումից է, մայրական կողմն՝ Մադե-
նի Երզրումից (Գամիրից): Հայոց
ցեղասպանությունից փրկվելով՝
հայրական կողմն հաստատվել է
Ֆրանսիայում, մայրական
կողմն՝ Եգիպտոսում: Ծնողներիս
հանդիմունքը սեղի է ունեցել
«բոլեբեկյան ծագրերի» Երզ-
րանկներում. բացառելով Հայաս-
տանի Հանրապետության կարգա-
վիճակը Երկրորդ համաշխարհա-
յին պատերազմից հետո փրկվելու
հարց է առաջանում եւ որոշում
են ներգաղթ կազմակերպել: Հայ-
րական կողմն Հայաստան է գա-
լիս Ֆրանսիայից, մայրական
կողմն՝ Եգիպտոսից: Այդ հայրե-
նասիրական այլիք վրա նրանք
նախկին հասնում են Բաթում, ո-
րից հետո ճանապարհը շարունա-
կում են գնացել եւ Լեհիստրանտ
նրանց, այսպես ասած, նրանց վա-
զոններից դուրս են թափում դա-
շտերում կառուցված Նորավան
կոչվող շխուր թաղամասում՝ ան-
լույս, անջուր, առանց հիգիենայի
սարական մայրամասների, ցեխոս,
նոսալ... Եթե հանկարծ փորձեին
դժգոհել, գիշերը կհասնվեին
բերնասարների մեջ եւ ուղիղ՝ Սի-
բիր: Պատկերացրե՛ք, Ֆրանսիա-
յում փաղափարք միջավայրում,
սան աշխատողներով, ծառայող-
ներով աղբած դառնալի վիճակը:
Այդ ցեխոս ու մոսալ բնակավայ-
րում էլ հանդիմել են ծնողներս,
ամուսնացել, եւ ծնվել ենք մյուս,
եղբայրս ու ես: Ես սան «ամե-
նաժառանգ» էի, ում ցաս էին
երես սալիս, սիրում, հանդուրժում

բայրս 7 տարեկան դառնա՝ մոր
հաճախի երաժշտական դպրոց.
Նա զգալով եղբորս երաժշտա-
կան հակումները՝ մասնավոր ու-
սուցիչ է վարձում՝ սանը դարա-
դելու: Դաժնամուր ունեցիմք սա-
նը, եւ մթնոլորտը լեցուն էր երաժե-
սությամբ: Ֆրանսիայում հայրս
ցաս լավ դերձակ է եղել եւ կարո-
ղացել է հոգալ իր ընտանիքի բո-
լոր կարիքները ու, դեռես Մարսե-
լում, իր աշխատասիրության
շնորհիվ մեծ կարողություն ուներ:
- Պարոն Երկանյան, առա-
ջիք, որ Ձեր սանը, դեռես մա-
նուկ հասակից, սիրում էր ե-
րաժշտական մթնոլորտ. դրանք
էին Ձեզ երաժշտության աշ-
խարհ ուղղորդող մղիչ ուժերը:
Դաժնամուր, դիրիժորություն.
որը հաղթեց...
Ե՛վ երաժշտական մթնոլորտը,
եւ ծնողներիս սերը երաժշտու-
թյան հանդեպ, եւ իմ մեջ ի վե-
րուս դրված «բանալիները»,
Վան Կլայբերնին նմանվելու
հարազատներիս երազանքը, ե-
րաժշտական արմատներից եկող
կանչը, Վալերիա Օսիենակայի
դասերը կարեւոր դեր խաղացին:
Երաժշտական դպրոցի 7-րդ դա-
սարանում դիրիժորություն ան-
ցա, դպրոցի նվագախումբը դե-
կավարող սնորհներ երկու հոգու
ընտրեց, որոնցից մեկը ես էի:
Ինձ հեռու դարձրեց ողջ սարին:
Դաժնամուրը, բնականաբար,
գլխավորն էր իմ կյանքում. ցաս
համերգներ են ունեցել, այդ հա-
ջողությունների համար ես դա-
սական եմ Չայկովսկու անվան
երաժշտական դպրոցի հզոր հիմ-
նադրերին. այդ դպրոց ընդուն-
վեցի ֆրոնտ ու եղբորս ծնորհիվ,
ովքեր արդեն կոնսերվատորիայի
ուսանողներ էին: Դա մի հզոր
դպրոց էր՝ իր սված տաղանդա-
վոր Երզրանյաններով:
- Ունեցե՞լ եք այդ աշխա-
րում դժվարություններ:
- Այո՛, ցաս... հաջողություններ
էին՝ զուգահեռ. նույնը՝ նաեւ
կոնսերվատորիայում սովորելու

մյուսը գնում է դեղի Սեւ ծով,
սարհներ անց գնում է Պոլիս եւ
հենց այդ դեղանքների ժամա-
նակ էլ ծնվում է հայրս: Մինչեւ
նրա 5 տարեկան դառնալը՝ աղ-
րել են Պոլիսում, որից հետո, ընտ-
անիքը չվստահելով Քեմալի կառա-
վարությանը՝ 1922-ին սեղա-
փոխվում է Ֆրանսիա՝ Մարսել:
Հայրս Երկրորդ համաշխարհային
պատերազմի ժամանակ ծառայել
է Ֆրանսիայի բանակում, ֆրան-
սիական կառավարությունը
գնահատել է նրա վասակը, իսկ
խորհրդային ղեկավարության
համար դա նշանակություն չունեցավ...
- Եթե այդպես էր, ինչո՞ւ Ձեր
ընտանիքը սեղափոխվեց Հա-
յաստան:
- Հայրս չափազանց հարգված
ու ճանաչված դերձակ էր այն-
տեղ, սակայն վիրավորված էր
Ֆրանսիայի կառավարությունից
միայն նրա համար, որ իրեն մե-
ծել էին փաղափարքային հար-
ցում. դաժնամուր հիմնականում
դա էր եւ հայրենիքը սեսնելու,
այնտեղ աղբելու երազանքը: Երբ
սեղափոխվում էինք, հայրս իր հե-
թերեց բոլոր կարի մեթոդները,
սակայն Բաթումում արդեն նրա
կարի մեթոդներից ընդամենը ե-
րեքն էին մնացել... Հայաստանում
եւս հորս անունը թնդում էր՝ ո-
ղիս հմուտ եւ հրաշալի դերձակի:
- Պարոն Երկանյան, ես գի-
տե՞մ, որ Ձեր երաժշտական աշ-
խարհում կա եւս մեկ գոյություն
աշխարհ, որը կոչվում է բա-
նաստեղծություն. ե՞րբ բաց-
հայեցի՞ք Ձեր մեջ գոյություն:
- 75-76թթ. կարծես թե մի նոր
ժնաշարություն բացվեց, եւ ես սկ-
սեցի գրել. երբեմն լռում էր այդ
ժնաշարությունը եւ մեկ էլ նորից
այցի էր գալիս... Ունեմ տղազե-
լու գրեք, սակայն ֆինանսական
վիճակը թույլ չի տալիս իրագոր-
ծել այդ երազանքս: Բայց աղ-
ջիկս՝ Կամիլան, անակնկալ
մասուցեց եւ ստեղծագործու-
թյուններս տղազեցեց Բեյրութի
«Կամար» հանդեսում:

կանյանը, սանձնել է համույթի
գեղարվեստական ղեկավարի
դասականությունները՝ մոր
ժնաշար հաղորդելով «Տաղարան»
խմբին, կարճ ժամանակում
ստեղծելով մոտ 300-ից ավելի
հայ հոգեւոր, ժողովրդական, ազ-
գային-հայրենասիրական երգերի
բարձրաճաշակ մշակումներ:
1994-ից խումբը ղեկավարում են
եւս: Ի սկզբանե «Տաղարան»-ը
(«Շարական») կոչված է եղել
բեմ բարձրացնելու եւ սարածելու
հայ միջնադարյան հոգեւոր եր-
գարվեստի գանձերը: «Շարա-
կան»-ն իր անունը փոխել է
ԽՍՀՄ-ի սարհներին կուսակցա-
կան բարձրաստիճան գործիչների
առաջարկով... Կարծես եմ՝ Ձեզ
հասկանալի են դասառնները:
- Պարոն Երկանյան, ինչ-
դե՞ս է կատարվում սերմափո-
խությունը «Տաղարան»-ում:
- Ցավովս հարցերից մեկն է.
զաղջնիք չէ, որ այսօր երաժիշ-
տները մեզանում չունեն այն վա-
ճարությունը եւ այն կարգավի-
ճակը, որը նմարավորություն է
ընձեռում մարդկանց՝ զբաղվե-

ցաս արագ կարողանում է վաս
ճաշակ ձեւավորել:
- Ի՞նչ անել, որ բարձր արվես-
տը թագավորի ու նրա երկրա-
գունները ցասանան:
- Ինչպես որ դա անում էր Ելի-
զավեսա թագուհին՝ դեռես դա-
րեր առաջ. կազմակերպելով բա-
ցօթյա մեծ համերգներ, առանց
սոմսերի, համերգներ՝ որոնց ա-
ռաջին շարքում արհաններն էին
նստում, բարձրաստիճան դա-
շտայանները: Այս դեղիում հասա-
րակությունն անդալյան կիսե-
փ նրանց օրհնակին:
- Պատմե՛ք, խնդրե՛մ, «Տաղա-
րան»-ի երաժշտական ուղեւ-
որությունների մասին:
- Խումբը համերգներով հան-
դես է եկել Հայաստանում,
ԽՍՀՄ-ի սարքեր երկրներում,
Գերմանիայում, Ավստրիայում,
Ֆրանսիայում, Բուլղարիայում,
Ռումինիայում, Լատվիական Ա-
մերիկայի սարքեր երկրներում,
Կիորոսում, Լիբանանում եւ այ-
լուր: Հիմա չկա նման համերգ-
ների հնարավորու-
թյուն:

ԲԱՆՏԻՍԱՐ ԶՈՎԱԿԻՄՅԱԼ

Թատերագետ

Ժողովրդական առածն ասում է՝ աղվեսի դունջը խաղողին չհասավ, ասաց-խակ ա: Գիտե՞ք, որ հինգ դուր չի գալիս, մեղրը զցում է խորհրդային կարգերի վրա՝ մեղրը նրանց վիզը: Այս սկզբունքով է առաջնորդվել նաև «Առավոտ» թերթի մշակութային բաժնի աշխատակից Սամվել Դանիելյանը՝ գրելով «Նոր աշխարհ, հին խաղացանկ կամ՝ խորհրդային մտայնությանը թատերական մնացուկներ» հոդվածը: Մյուս դեմ է գրել, ինչն է գրել, դարձ է:

Եթե մեկը դժգոհ է որևէ երեւոյթից, քննադատությունից բացի այդ վիճակը կարգավորելու համար ղեկ է ասելիքը դրող առաջարկներ անի: Մեղադրելուց հետո բան, ղեկ է օսկելն առաջարկել: Ծանոթանանք մա մեղադրանքներին:

Մեղադրանք թիվ 1: Հոգևածագիրը գրել է. «Վերջին 25-30 տարիների հայաստանյան թատերների գործունեության բնույթը, մանավանդ ղեկավարած թատերների գործունեությունը, հենվում է խորհրդային դասակարգի մեթոդական թատերական կառուցվածքի վրա և կողմնապես՝ բացարձակապես ոչ մի ստեղծագործական տարր չկա այդ ստեղծագործական կոչվող միջավայրում» (այս և հետագա ընդգծումներն իմն են- Բ.Յ.):

«Թատերական աշխատակազմին» (?) համարելով «կոմունիզմ կառուցողի» կամակասար, նա անհամար և անհիմն քննադատում է թատերներին:

Մեզ անհայտ է Դանիելյանի մասնագիտությունը, զբաղմունքը: Երբեմն տեսել ենք նրա հարցազրույցները «Առավոտ» թերթում՝ երաժշտական կյանքի հետ կապված հարցերով: Ուրեմն, մեր ասելիքն սկսենք նրա ասողներից:

Ո՞ր հասարակարգն է «Անու» և «Ալմաստ» օպերաների մեջ կոմունիստական գաղափարախոսություն մտցրել, որ առաջինը 1909-ից, իսկ երկրորդը 1933-ից չեն իջնում բեմից: Աշխարհում միայն խորհրդային Միությունում է կոլեկտիվացում եղել: Կոմպոզիտոր Հարո Ստեփանյանն արձագանքելով օրվա հուզող հարցերին, գրել է «Յերտուհին» օպերան՝ նվիրված կոլեկտիվացմանը և ղեկավարմանը մրցանակի արժանացել: Ի՞նչ վրաս բան կա դրանում:

Ազնվեմք Սունդուկյանի անվան «խեղճ» ակադեմիական թատերին: Թատերը սեզոնային խաղալիք չէ, նա մշակույթի գործող ընթացիկ է, որը միայն «կոմունիստական գաղափարախոսությանը» չի ադրում: Որտեղ էր այդ դասարարական գաղափարախոսությունը, երբ թատերը բեմադրել է Սոֆոկլեսի, Շեքսպիրի, Մոլիերի, Ա. Օսկերստրոմի, Սունդուկյանի, Շիրվանզադեի, Պարոնյանի և Ես ու Ես այլ դրամատուրգների գործերը:

Բերենք երկու օրինակ կոմունիստական դասարարի միջամտությունների հակառակն արտահայտող դրամատուրգների բեմադրություններից: Ալեքսանդր Ա-

րաբանյանի «60 տարի ել ելեմ ժամ» դրամա նվիրված էր 1937-ի անհիմն դասարարականների նկատմամբ կիրառված ֆալսեֆականության քննադատությանը: Այդ նույն թատերում է բեմադրվել նաև Գրիգոր Տեր-Գրիգորյանի «Հաջի Փայլակ» ֆունկցիոնալ դրամա: Գործող անձերից մեկը դիմացինն ասում էր. «Ես, էլ, քո այդ հարթաթյով զնա ակադեմիայի հավերժ վախճանը»:

Պետության դեմ ուղղված այս բողոքները որքանով են դարձնում կուսակցության կողմից, անհասկանալի է:

Մեղադրանք թիվ 2: Հեղինակը խոսում է նաև «կոմկուլտի օրինակները»՝ «Հայաստանի Երկրի 25 թատերների գործունեությունը ճանաչած է, որտեղ ինքնուրույն եկամուտների հի-

սուրդը կհամարձակվի նրանց դասարարների ենթակետը:

Մեղադրանք 3-րդ: Իբրև թե թատերական գործիչները մի լավ օրի են, հողվածագիրն էլ իր հերթին է բարոյադատ սղանում նրանց: Ահա նրա բացատրությունը. «Թատերների որոշ առաջնորդ ղեկավարներ չեն կարողանում ադապտվել բազմաթիվ դերասաններին ստեղծագործական աշխատանքով, որոնք չեն կարողանում ստանալով ցարուհակ, գերհամբերասար դասավանդող հոյս են փայլալույս, որ մի օր իրենք էլ բեմ դուրս կգան»:

Հիմա, առավել քան երբեք, քննարկում են ստեղծագործական դժվարությունների դասարարական նվազել է բեմադրությունների և ներկայացումների քանակը: Թատերի գեղարվեստական դե-

ծադրում է բոլոր արգելված հնարաններով դորոցներ գնալով իրենց փուչիկ անունների վրա փող հավաքելու՝ մի ժամար կիսահամերգային ներկայացում հրամցելով իրենց «մեծադասիվ մուրացկանությունը» նաև մասաղ սերնդի նկատմամբ»:

Քաղցած, խեղճ ու կրակ դերասան կարգացել են, բայց որ նրանք այսօր դարձել են «անկուրս ու ազախ», առաջին անգամ են հանդիմանում: Իբրև թե դա ինչ է, դերասաններին էլ դարձրել է գիտափոխի «ոհմակ»: Սա ի՞նչ որակավորում է: «Փուչիկների» «ոհմակը» ինչու էր կարող է ընդունելություն գտնել դորոցական միջավայրում, այն էլ խախտելով «բոլոր արգելված հնարաններով»:

Դերասանները միտ էլ կադրված են եղել դորոցների աշա-

ղապիրել, որ հետ Ամերիկայում խաղացվի: Եվ ինչ, օրինակ, կանգ է առնում Ժոն Հարթոնյանի «Հարսնացուն հյուսիսից» հնոսի ներկայացման» վրա:

Ո՞ր է թե մի սասն այդպիսի «հնոսի ներկայացում» լինել, «հանրա ընդուն» ակադեմիական թատերը և իր մշակույթի նախադրությունը փող չունեն և դարձյալ զբաղվում են «մեծադասիվ մուրացկանությամբ»:

«Հարսնացուն հյուսիսից» դրամա խորհրդային Երկրի հայ դրամատուրգիայի լավագույն, արդիական կյանքը դասկերող գործերից մեկն է և ոչ կառավարական դասվելով գրված:

Հողվածի հեղինակը, հավանաբար, չի տեսել այս դրամայի առաջին բեմադրությունը, որը տեղի է ունեցել 1973-ի դեկտեմբեր-

Անհասցե քննադատությունը գրողարտություն է

ման վրա բացառապես ոչ մի գործունեություն չկա, և եթե հանկարծ մի դաս ընդհատվի դերասանի դրսացում, ադա դրանցից է ոչ մեկը ի վիճակի չի լինելու գտնել մեկ տեղուսով իրեն ադապտվելու, չասած այն մասին, որ բեմադրությունների փոխարեն միայն լաց ու կոծ կլինի, որը մեր թատերական կյանքի մշակական զուգակցիցն է»:

Ի՞նչ է սա՝ ափսոսանք, նախաճիգ, վիճակից դուրս գալու առաջարկ, թե՛ խեղճ թատերական գործիչների զվիսն ողբասացություն: Ավելին, սա հերյուրան է:

Թատերը ադապտվել է, որ թանկ կամ էժան գնով վաճառելով թատերական գործիչները կարողանան մի կերպ գլուխները դադարեցնել: Անցյալի կառուցվածքներն ավելի զբառաս են եղել՝ օգնել են թատերական գործիչներին, իսկ այսօրվա կառուցվածքների բոլորովին հողը չէ թե դերասանը դերասան կողմից չեն չեն չեն օժանդակությունով կարող, թե՛ ընթացիկ դասերը համար գրադրումները կփոխի:

Ալեքսանդր Մանթապյանի մահից (1911) մի քանի տարի առաջ Թիֆլիսի Ժողովրդական թատերի դերասանները թատեր են սարքել թատերում: Բեմադրել են Սունդուկյանի «Օսկան Պետրոսյան էն կինումը» կասկերգությունը: Հրավիրել են նաև Մանթապյանին, ստեղծել բեմի մոտ գտնվող օբյեկտը: Մեծ սասանան հերթով մեղավորներին հարցրել է, թե ով ինչի համար է դժոխք ընկել: Հերթը հասել է Մանթապյանի գրիմով դերակատարին: Երբ Մանթապյանը հարցրել է, թե դարձնում ե՞ս, դու ինչի համար ես դժոխք ընկել: Դերակատարը դասասխանել է. «Հայրու թիսրին փող էի դադար, ամա չիմ սվի»: Բոլորի հետ Մանթապյան էլ է ծիծաղել և խոսացել մի քանի տարի Ծախսերի համար փող տրամադրել:

Ո՞ր են այսօրվա «մանթապյանները», որ օգնության ձեռք մեկնեն արվեստի աշխատողներին: Կամ՝ ո՞ր դերասանը, դրամա-

կավարը, սժուրներ կամ գլխավոր դերասանը ո՞ր դրամայի տարրերն են, որ ադապտվի բոլորի մասնակցությունը: Նախկինում բոլոր խոսող թատերներն ունեին իրենց ավտոմատները, զուգահեռ ներկայացումներ էին տալիս մայր թատերում և Երկրում: Բարոյադատ էլ իրենց Ես լավ էին զգում: Հիմա մասնաշաղկապ թատերներով ներկայացումներ չկան, ժամանակակից, այն էլ արտուրդի ոճով (ոչ գործողության տեղն է հայտնի, ոչ ժամանակը և ոչ էլ՝ միջավայրը) գրված դրամաների գործող անձերի թիվը մեկ տասնյակի չի հասնում: Ինչու է ադապտվել բոլոր դերասանների մասնակցությունը:

Մեղադրանք 4-րդ: Սա ամենադժգոհ է ու սարսափելի, Ես վիրավորական, որի համար Թատերական գործիչների միությունը առանձին կամ թատերների հետ ղեկավարական դասի կանչեն և սփռեն՝ հետ վերցնել իրենց նկատմամբ արտահայտած սղանիչ խոսքերը:

Հողվածում կարող ենք. «Մեկ-երկու թատերներում գործում է գիտափոխ կյանքային մի խումբ, որը, որտեղ կանոն, գեղարվեստական ղեկավարի հետ միացած՝ ամենամանկուրս կերպով հափեսակում է դերերի և հավելագրումների բոլոր յուրոս կտրերը»: Եթե այս մեղադրանքը ճիշտ է, հեղինակը թող գտնել մի բնորոշ օրինակ բերի, որի համար դասասանները իրենք մտրոլություն խնդրելու: Իսկ եթե չի կարող, ուրեմն բացարձակ գրադարություն է:

Այս դասարարական դրամաները ղեկ է բացել և մեկ-մեկ դուրս հանել հափեսակից գործող անձանց, այլադատ ասվածը դասարկ և անհասցե կրակոցներ են:

Մեղադրանք 5-րդ: Հափեսակիցներն հետ հարցը «փակելուց» հետ հողվածագիրը երկրորդ խոսող հարվածն է տալիս թատերական գործիչներին: Այս անգամ վիրավորական մեղադրանք բարդում դերասանների վրա: Ահա նրա խոսքերը՝ «անկուրս ու ազախ դերասանների ոհմակը ամեն ջանք գոր-

կերտության հետ, որտեղ գեղագիտության տարածողներն ոչ թե փող մուրացողներ: Նրանք հանդես են եկել կամ ամունքով, կամ էլ՝ որևէ դրամայից ստանալով ներկայացնելով: Նրանց անծանոթ է եղել «ժամար կիսահամերգային ներկայացում» հորջորջումը:

«Մեծադասիվ մուրացկանությունը» ոչ թե թատերական գործիչների մասնագիտությունն է, այլ լրացվական բնագավառում աշխատողների ամենօրյա «մի կտր հարց»: Մամուլ, ռադիո, հեռուստատեսություն՝ օրվա մեծ մասը հարցազրույցներով ու դրանց կրկնություններով են մթնեցում:

Հեղինակի զբաղմունքը մուրացկանությունն է, երբ մեկին բռնազննելով մի քանի հարց է տալիս ու դիմացինի դասասաններին սակ իր ստրագրությունը դնում: Բարեբախտաբար, դեր կան բարեխիղճ լրագրողներ, որոնք համեստորեն գրում են՝ հարցազրույցը վարեց այսպիսով: Ժողովուրդն իզուր չի հնարել՝ «իր աչքի գերանը չի տեսնում, ուրիշի աչքի փուրս է տեսնում» առածը:

Սունդուկյանի անվան թատերին եթե հողվածագիրն է ակադեմիական կոչումը ընդհանրել, թող հետ վերցնի և հեղինակը չարասանի այդ անունը:

Մեղադրանք 6-րդ: Հողվածագիրը Ես է վիրավորված («ամոթից չենք ուզում խոսել»), որ լուսանջելեյան մի հայ ցանկացել է (?) «ներկայացում

րի 13-ին և խաղացվել մինչև 1989-ի հուլիսի 5-ը, ունեցել է 513 ներկայացում: Այս դրաման ներկայացվել է Հայաստանի 60 ֆաղափում ու գյուղում: Սա դրամայի քննության գնահատականն է, որին ղեկ է ավելացնելով Ստեփանակերտի, Կիսի, Պյոլ-դիվի, Պրազայի, Բրախիլավիայի հյուրախաղային ներկայացումները: Հնոսիություն ունեցող դրամայի բեմադրությունն այսպիսի դասարարական կունենա՞:

Մեղադրանք 7-րդ: Թատերական կյանքի ինքնակոչ դասավորը վերջապես որոշել է ամունքներ տալ: «Ներկայացնել մի փաստ, որ անգամ թատերի մարդիկ այդ մասին զուցե չիմանան, բայց ավելի լավ, թող բոլորի մազերը բիզ-բիզ կանգնեն, որ դասարարներն, թե ինչ փոսի մեջ են հայտնված և ոչ ոք չի զգում, որ ճանաչել է զարահոս թատերային կյանքը»:

Այս հետախույզ թատերական կյանքը միայն խաղախոսության մեջ է տեսնում ու հարայ տալիս...

«Որոշ թատերների մակարոյ լինելու ասիանակը» ցույց տալու համար հեղինակն օրինակ է բերում «խորհրդաֆիայի դերասան թատերը», բայց չի բացահայտում նրա «ճիշակությունը»: Եզրակացությունն ընդհանրացնելով, կասկած է հայտնում «Արդյո՞ք ղեկ է դադար դրսացիոն թատերները Հայաստանում»:

